

KRÖFULÝSING
FJÁRMÁLA- OG EFNAHAGSRÁÐHERRA
F.H. ÍSLENSKA RÍKISINS
UM ÞJÓÐLENDUMÖRK Á SVÆÐI 12;
EYJUR OG SKER

HLUTI G
VESTURLAND
UTAN BREIÐAFJARÐAR

EFNISYFIRLIT

1.	ALMENN ATRIÐI	3
2.	UM FRAMSETNINGU KRÖFULÝSINGAR OG KRÖFUGERÐAR	4
3.	ALMENNT UM HLUTA G, VESTURLAND UTAN BREIÐAFJARÐAR	6
3.1.	Afmörkun kröfusvæðis G, Vesturland utan Breiðafjarðar	6
3.2.	Sveitarfélög á kröfusvæði G, Vesturland utan Breiðafjarðar	6
4.	HLUTI G, VESTURLAND UTAN BREIÐAFJARÐAR.....	7
4.1.	Snæfells- og Hnappadalssýsla	7
4.2.	Mýrarsýsla	7
4.3.	Borgarfjarðarsýsla	57
5.	KRÖFUSVÆÐI OG RÖKSEMDIR.....	60
5.1.	Almennt.....	60
5.2.	Nafngreind svæði innan kröfu íslenska ríkisins	61
5.3.	Ónafngreind svæði innan kröfu íslenska ríkisins	65
5.4.	Utan þjóðlendukröfu íslenska ríkisins	66
6.	ÁSKILNAÐUR OG FYRIRVARI	66

KRÖFULÝSING
FJÁRMÁLA- OG EFNAHAGSRÁÐHERRA
F.H. ÍSLENSKA RÍKISINS
UM ÞJÓÐLENDUMÖRK Á SVÆÐI 12,
EYJUR OG SKER

HLUTI G
VESTURLAND UTAN BREIÐAFJARÐAR

1. ALMENN ATRIÐI

Með bréfi óbyggðanefndar, dags. 19. apríl 2023, var fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, tilkynnt að nefndin hefði ákveðið að taka til meðferðar svæði 12, Eyjar og sker. Var íslenska ríkinu veittur frestur til að lýsa kröfum um þjóðlendur á svæðinu til 31. ágúst 2023. Var fresturinn framlengdur að beiðni íslenska ríkisins, til 1. desember 2023, 1. febrúar og loks til 2. febrúar 2024.

Málsaðili: Aðild að þessu máli á fjármála- og efnahagsráðuneytið, kt. 550169-2829, Arnarhvoli, 150 Reykjavík, f.h. íslenska ríkisins, sbr. 2. og 11. gr. laga nr. 58/1998. Samkvæmt 2. gr. laganna er íslenska ríkið eigandi lands og hvers konar landsréttinda og hlunninda í þjóðlendum, sem ekki eru háð einkaeignarrétti. Í 11. gr. laganna er lögð sú skylda á fjármálaráðherra að hann fari með fyrirvar fyrir hönd íslenska ríkisins og stofnana á vegum þess, vegna krafna um eignarréttindi innan þjóðlendna og við úrlausn um hvort land teljist til eignarlands eða þjóðlendna. Fyrirvar þetta er einnig talið ná til eignarlanda ríkisins á þjóðlendumörkum.

Fyrirvar: Lögmenn íslenska ríkisins í máli þessu eru Edda Björk Andradóttir, kt. 280676-5199, edda@juris.is, og Andri Andrason, kt. 120284-2749, andriandra@juris.is, Juris slf., Borgartúni 26, Reykjavík, sími 580-4400.

Afmörkun kröfusvæðis: Svæði 12, Eyjar og sker, afmarkast með eftirfarandi hætti, sbr. bréf óbyggðanefndar dags. 19. apríl 2023:

Málsmeðferðin tekur til eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru innan eftirfarandi afmörkunar: Í fyrsta lagi á svæði sem afmarkast annars vegar af stórstraumsfjöruborði meginlandsins og hins vegar af ytri mörkum landhelginnar umhverfis meginlandið, Grímsey og Hvalbak skv. 1. mgr. 1. gr. laga um landhelgi, aðlægt beltí, efnahagslögsögu og landgrunn, nr. 41/1979. Í öðru lagi innan landhelgismarka umhverfis Kolbeinsey samkvæmt sömu málsgrein.

2. UM FRAMSETNINGU KRÖFULÝSINGAR OG KRÖFUGERÐAR

Kröfulýsingu fjármála- og efnahagsráðherra, f.h. íslenska ríkisins, á svæði 12 hefur verið skipt í eftirfarandi átta hluta:

- HLUTI A, SUÐURLAND
- HLUTI B, AUSTURLAND
- HLUTI C, NORÐURLAND EYSTRÁ
- HLUTI D, NORÐURLAND VESTRA
- HLUTI E, VESTFIRÐIR UTAN BREIÐAFJARÐAR
- HLUTI F, BREIÐAFJÖRÐUR
- HLUTI G, VESTURLAND UTAN BREIÐAFJARÐAR
- HLUTI H, SUÐVESTURLAND

Framsetningu kröfulýsingar og kröfugerðar íslenska ríkisins á svæði 12, Eyjur og sker, er ekki háttað með sama hætti og verið hefur í fyrri málum óbyggðanefndar.

Svæði 12, eins og það er afmarkað af óbyggðanefnd, hefur verið skipt niður í framangreinda átta hluta eftir landshlutum og er sérstök kröfulýsing fyrir hvern og einn þeirra. Þótt sýslur séu ekki lengur gildar stjórnslueiningar á Íslandi er landshlutunum átta skipt upp eftir sýslum. Í hverri og einni kröfulýsingu er þannig fjallað um þann hluta hafsvæðis sem liggur að nánar tilteknum sýslum. Ástæða þessarar skiptingar er umfang svæðis 12, eins og það er afmarkað af óbyggðanefnd, en svæði 12 tekur til alls hafsvæðis umhverfis meginland Íslands, Grímsey og Kolbeinsey, frá stórstraumsfjöruborði meginlandsins til ytri marka landhelginnar.

Svæði 12 er einnig skipt með þessum hætti vegna umfangs yfirfarinna heimilda. Yfirferð heimilda vegna svæðisins var eðli málsins samkvæmt sérstaklega umfangsmikil enda taldist nauðsynlegt að fara yfir heimildir er tóku til alls svæðisins, sem og meginlandsins. Jarðabækur Árna Magnússonar og Páls Vídalín voru þannig allar yfirfarnar, sem og allar landamerkjabækur, sýslu- og sóknarlýsingar, og jarða- og fasteignamat fyrir allt landið. Tæplega sextíu Árbækur Ferðafélags Íslands, sem og tugir sérstakra heimilda um eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar ofan sjávar, voru jafnframt yfirfarnar. Heimildaskráning vegna svæðis 12 er vel yfir þúsund bladsíður. Framangreind skipting svæðis 12 einfaldar framsetningu allra þessara heimilda.

Framsetning kröfulýsingar og kröfugerðar íslenska ríkisins á svæði 12 er jafnframt frábrugðin því sem verið hefur í fyrri málum að því leyti að kröfugerð ríkisins tekur bæði til fjölda nafngreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga og til ótilgreinds fjölda ónafngreindra og ótilgreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga.

Þessi framsetning skýrist af því að málsmeðferð á svæði 12 tekur til eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru. Fjöldmörg hugtök eru notuð um slíkar landfræðilegar einingar, s.s. hólmar, flögur, boðar, drangar, rif, klettur, annes. Þrátt fyrir skýringar í orðabók getur reynst erfitt að heimfæra þessi hugtök á hinar mismunandi landfræðilegu einingar ofansjávar á stórstraumsfjöru. Fjöldi eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga umhverfis Ísland liggur ekki fyrir. Það eru því ekki bara eyjarnar á Breiðafirði sem eru ótaldar. Við undirbúning kröfugerðar þessarar varð hins vegar ljóst að einungis nafngreindar landfræðilegar einingar ofansjávar eru taldar í þúsundum.

Við gerð kröfulýsingar var ákveðið að skipta eyjum, skerjum og öðrum landfræðilegum einingum ofansjávar í þrjá flokka. Fyrst eru það eyjur sem eru eða hafa verið í byggð. Þá nafn- og ónafngreindar eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem hafa tengsl við tilteknar jarðir.

Loks eru það eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem hafa óljós eða engin tengsl við jarðir á meginlandinu.

Í mörgum tilvikum er um að ræða eyjaklasa, en stærstu eyjaklasana við Ísland er að finna á Breiðafirði en Vestmannaeyjar eru einnig eyjaklasi. Þegar um slíka eyjaklasa er að ræða er í heimildum oftast vísað til tiltekinnar eyju sem heimaeyjar eða heimalands, en til annarra landfræðilegra eininga sem úteyja o.þ.h.

Með hliðsjón af þessum fjölda eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga ofansjávar við Ísland, og sérstöðu svæðisins gagnvart öðrum kröfufusvæðum sem óbyggðanefnd hefur þegar fjallað um, er ljóst að ekki var unnt að beita hefðbundnum aðferðum við framsetningu kröfulýsingar.

Framsetning kröfulýsingar og kröfugerðar íslenska ríkisins á svæði 12 er því með þeim hætti, sem fyrir segir, að lýst er þjóðlendukröfu í allar eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar, bæði nafngreindar og ónafngreindar, sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru á svæði sem afmarkast annars vegar af stórstraumsfjöruborði meginlandsins og hins vegar af ytri mörkum landhelginnar á þeim hluta svæðis 12 sem fellur innan hvers hluta kröfulýsingar, en að undanskildum þeim tilgreindu eyjum, skerjum og öðrum landfræðilegu einingum sem tekið er fram að ekki sé gerð krafa til. Má hér segja að beitt sé útilokunaraðferð, þar sem svæði sem talin eru undirorpin beinum eignarrétti á grundvelli fyrirbyggjandi heimilda eru útilokuð, en lýst er þjóðlendukröfu í öll önnur svæði.

Til nánari skýringar hér að lútandi vísast til kafla 5 í kröfulýsingu þessari. Þar er í kafla 5.1 fjallað almennt um málsástæður og röksemdir ríkisins til stuðnings þjóðlendukröfum. Í kafla 5.2 er síðan fjallað um þær nafngreindu eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem þjóðlendukrafa tekur til. Í kafla 5.3 er síðan áréttað að ónafngreindar eyjar, sker og landfræðilegar einingar falli jafnframt innan þjóðlendukröfu. Þá er í kafla 5.4 getið um þær eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem þjóðlendukrafa tekur ekki til.

Til viðbótar framangreindu má geta þess að framsetning kröfulýsingar og kröfugerðar íslenska ríkisins á svæði 12 er jafnframt frábrugðin því sem verið hefur að því leyti að þau svæði (eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar) sem þjóðlendukrafa tekur til eru ekki afmörkuð af kröfupunktum og -línnum. Ástæða þessa er framangreindur fjöldi þeirra svæða sem þjóðlendukrafa tekur til og sú staðreynd að nokkur hluti þeirra svæða sem þjóðlendukrafa tekur til er ónafngreindur og óstaðsettur. Þá er það í langflestum tilvikum svo að þjóðlendukrafa tekur til alls þess svæðis sem um ræðir hverju sinni, þ.e. allrar viðkomandi eyju, alls skersins o.s.frv.

3. ALMENNT UM HLUTA G, VESTURLAND UTAN BREIÐAFJARÐAR

3.1. Afmörkun kröfusvæðis G, Vesturland utan Breiðafjarðar

Hluti G liggur að eftirfarandi sýslum:

Snæfellsnes- og Hnappadalssýsla (hluti)

Mýrasýsla

Borgarfjarðarsýsla

3.2. Sveitarfélög á kröfusvæði G, Vesturland utan Breiðafjarðar

Á kröfusvæði G, Vesturland, eru eftirfarandi sveitarfélög:

Sveitarfélagið Snæfellsbær

Sveitarfélagið Snæfellsbær varð til 11. júní 1994 með sameiningu Ólafsvíkurkaupstaðar, Neshrepps utan Ennis, Breiðuvíkurbrepps og Staðarsveitar. hrepps, Haukadalshrepps, Hvammshrepps, Laxárdalshrepps, Skarðshrepps og Suðurdalshrepps. Eini þéttbýliskjarninn er Búðardalur. Þéttbýliskjarnar eru þrjár; Ólafsvík, Hellissandur og Rif. Íbúar sveitarfélagsins voru 1.678 árið 2023.

Eyja- og Miklaholtshreppur

Eyja- og Miklaholtshreppur varð til 26. júní 1994 með sameiningu Eyjahrepps og Miklaholtshrepps. Enginn þéttbýliskjarni er í sveitarfélaginu. Íbúar sveitarfélagsins voru 114 árið 2023.

Borgarbyggð

Sveitarfélagið Borgarbyggð varð til 11. júní 1994 við sameiningu borgarnesbæjar, Hraunhrepps, Norðurárdalshrepps og Stafholtstungnahrepps. Álfaneshreppur, borgarhreppur og Þverárhlíðarhreppur sameinuðust 7. júní 1998. Þéttbýliskjarnar eru fimm; Borgarnes, Bifröst, Hvanneyri, Kleppjárnstrykir og Reykholt. Íbúar sveitarfélagsins voru 4.090 árið 2023.

Skorradalshreppur

Skorradalshreppur er eini hreppurinn í Borgarfirði sem ekki tilheyrir Borgarbyggð. Enginn þéttbýliskjarni er í sveitarfélaginu. Íbúar sveitarfélagsins voru 75 árið 2023.

Hvalfjarðarsveit

Sveitarfélagið Hvalfjarðarsveit varð til 1. júní 2006 við sameiningu Hvalfjarðarstrandarhrepps, Innri-Akraneshrepps, Leirár- og Melahrepps og Skilmannahrepps. utan Ennis, Breiðuvíkurbrepps og Staðarsveitar. Eini þéttbýliskjarninn er Melahverfi. Íbúar sveitarfélagsins voru 765 árið 2023.

Akraneskaupstaður

Ytri-Akraneshreppur fékk kaupstaðarréttindi 1942 og hét eftir það Akraneskaupstaður. Eini þéttbýliskjarninn er Akranes. Íbúar sveitarfélagsins voru 7.997 árið 2023.

4. HLUTI G, VESTURLAND UTAN BREIÐAFJARÐAR

4.1. Snæfells- og Hnappadalssýsla

Ekki hafa fundist heimildir um eyjur, sker eða aðrar landfræðilegar einingar ofansjávar innan þess hluta kröfussvæðisins.

4.2. Mýrarsýsla

4.2.1. Heimildir um eyjur í byggð

4.2.1.1. Hvalseyjar

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Hítardal:

Eggver af æðarfugli og dúntekja þar af í Hvalseyjum, vide infra Hvalseyjar. Selveiðivon vetur og sumar í Hvalseyjum, vide infra. Rekavon í sömu eyjum, vide infra. Sölvatekja í Hvalseyjum, vide infra. Skipsuppsátur í Hvalseyjum, vide infra.¹

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Hvalseyjar:

Eyðilönd umflotin í sjó, liggja næst Akralandi í Hraunhrepp. Þar hefur að fornu byggð verið og þó svipul, en sýnileg eru merki til þess; ætla menn að vatnsleysi hafi mest meinað byggðinni. Dýrleikinn er 1x c. Eigandi að xxx c beneficium Hítardalur, og so tíundast sá helmíngur fátækum alleina. Eigandi að öðrum xxx c prófastsekkjan Sigríður Hákonardóttir að Syðri Rauðamel, og tíundast þessi xxx c fjórum tíundum. Menn eru ekki fullvissir um nær hún hafi eignast xx c af þessu landi, en ein xx hefur hún eignast síðan 1702. Helmíngur, sem staðnum tilkemur, hefur ekki leigður verið, það menn til vita, heldur beneficium Hítardalur brúkað og notað. En xxx c, sem proprietario tilheyra, ætla menn bygst hafi fyrir í c í reiðipeningum eður öðrum góðum aurum. [...] Eggvers og dúntekjuvon er góð, heppnast eftir því sem ært er, til helmíngaskifta. NB. Þessar Hvalseyjar ættu að setjast næst eftir jörðuna Akra, því þeim liggja þær næst, og lágu þángað til kirkjusóknar, þegar hjer var byggð.²

Í Sýslu- og sóknarlýsingum fyrir Mýra- og Borgarfjarðarsýslur segir m.a. um Hvalseyjar:

Hítardalskirkja – Hítardalssókn: Að auki þeirra jarða sem áður upptaldar eru í sókninni, hvörjar allar eru <u> kirkjunnar eign, á hún þessar eftirfylgjandi: A. Í Mýrasýslu: Knararnes með Geldingaeyjum í sömu sókn og hrepp, C. Í Snæfellsnesssýslu: Kirkjan á hér að auki Hvalseyjar hálfar sem eru framundan Ökrum hvar að er selveiði, æðarvarp og nokkur lundatekja, þar vex skarfakál og hvannir.³

Í útsuður frá Akranessenda 1^a viku sjóar liggja 8 eyjar, kallaðar Hvalseyjar. Þær liggja allar í tvísettri röð frá austri til vesturs. Þær eru 60 hndr. að dýrleika, hálfar b(ónða) eign, hálfar H(ítar)dalskirkju eign. Húsey er þeirra norðust, í henni var áður byggð til hvörs enn sér mót, þar er líka vat<n>sból. Það hefir réttorður

¹ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 457.

² Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 460.

³ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 150.

maður sagt að í Akrakirkju skjölum hafi lýsutollur frá Húsey verið talinn Akrakirkju til inntektar. Nú er ey þessi hálf vaxin hvönn, hálf melgresi, umhverfis hana eru klettur nema að norðan og austanverðu er sandur. Austur af sandinum heita Sethamrar. Suður af Húsey er Kjaransey, graslítil með skarvakáli. Í útsuður þaðan er Sandey með grasi, hvönn og klettum allt um kring. Í vestur af henni er Þernuklettur með litlu af skarvakáli. Norður af honum er Skáley með klettum víðast um kring meli og skarvakáli vaxin. Í vestur frá henni er Hópey með grastóm; sunnan til í henni er lítil tjörn sem flæðir upp í og er kölluð Hóp, allt í kringum hana eru klettur og sker. Í norður frá henni eru 2 Grjóthólmar með grastoppum hér og þar. Suður af þeim er Búðarey; á henni standa 2 búðir sem menn liggja í á vorum meðan eggvarp og selveiði stendur. Ey þessi er graslítil en töluvert af hvönn vex hér. Milli Búðareyjar og Skáleyjar er örmjött sund sem fjarar um hvörja fjöru. Í útnorður undan Búðarey er hátt sker kallað Skarfasker. Um kring eyjarnar eru ótal sker og boðar, hér eru töluvert hlunnindi af æðavarpi, lundatekju, látursels kópaveiði á vorum, útselskópa uppdrápi á haustum og af fullorðins útsels uppdrápi á vetrum þegar framá kemur, þó misfellur mjög það seinast talda, líka er hér króaður fullorðinn selur á vorin þegar kópaveiðin er úti. Í Búðarey er vatnsból sem þó fellur sjór uppí.⁴

Í landamerkjabréfi Hvalseyja sem þinglesið var á manntalsþingi að Lækjarbug 21. júní 1924 segir eftirfarandi:

Hvalseyjar liggja í hvirfingu og eru þessar helztar: Húsey, Kjaransey, Sandey, Þernuklettur, Hópey, Skáley, Búðarey, Stóri-hólmi og Litlihólmi. Milli þeirra og í kringum þær er fjöldi skerja, smærri og stærri, er tilheyra eyjunum. Yzt í hringnum og hæst eru Skarfasker norðvestast, Dyngjur – 2 sker – að norðaustanverðu, Stólpar að suðaustan, sandeyjarsker að sunnan og Arnarklettur að suðvestan. Út frá nefndum eyjum og skerjum, svo og smærri skerjum þar út frá, ásamt öllum sundum þar á milli, liggur merkjalína í opinn sjó kringum eyjarnar og skerin í þeirri fjarlægð frá stórstraumsfjörðu borði þeirra, sem lög mæla fyrir. Að norðan koma saman merki Hvalseyja og Akra í næsta sundi framan við Miðleiðasker.⁵

4.2.1.2. Skutulsey

Í jarðabók segir m.a. um Skutulsey:

Munnmæli eru að hjer hafi að fornu bænhús verið, og er það til líkinda hjer um, að skamt þar frá, sem kirkjan skyldi staðið hafa, er nú kallaður Maríusandur. Jarðardýrleiki xxx c og svo túndast. Eigandinn börn Magnúsar Hrómundssonar að Hjörtsey undir hans fjárhaldi, og hafa tekið það að erfð eftir móður sína síðan 1703. Ábúandi Gils Bárðarson [...] Eggver og dúntekja

⁴ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknalýsingar hins íslenska bókmennnafélags 1839-1873, bls.157-158.

⁵ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 122.

í sjáfarhólmum gagnvænleg, hefur áður góð verið, en þykir nú fara til rýrðar nokkur ár. Lunda og kofutekja og fiðurtekja þar góð, sje vel að sókt.⁶

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um Skutulsey:

Skutulsey, 30 hndr., b(ónða)e(ign), er í suðvestur frá Tröðum 1/3 mílu undan meginlandi, umflotin sjó á alla vegu, landslagið er þurr nema ein lítil mýri í úts(uður) frá bænum. Eyjan er 300 f(aðma) löng í vestur og suðaustur, 150 f(aðma) br(eið) í útsuður og austur með sandi og sjógrjóti umhverfis, undirorpin stórskemmdum bæði af sandi og sjóargangi. [...] Umkring eyjuna, einkum að norðanverðu eru smáeyjar. 3 hólmar eru í útsuður frá eyjunni og fjarar í alla. Í þeim er dálítið gras og lítilfjörleg æðarvarp sem skemmist af sjóargangi.⁷

Í landamerkjabréfi Skutulseyjar, sem þinglesið var á manntalsþingi að Lækjarbug 21. júní 1924 segir m.a.:

1. Móti Vog: Úr Klofasteinum vest-suðvestur í sjó fram allfjarri hinum stærri skerjum frá báðum hliðum. 2. Móti Tröðum: Úr Klofasteinum suður beint í hæsta steininn á skerinu við Skutulseyjarsund austan Linghólma, þaðan bein lína austur, – er stefnir á vörðu á norðurenda Þórðarholts – í álinn suðaustur af Sundhólma. 3. Móti Skálanesi: Þar ræður aðal állinn í leirunum vestan Skálanes og austan eyjar og hólma suður og suðvestur þar til merkjavörðu á Halldórsholti ber framan við Tangann neðan Einarshjalla. 4. Móti Seljum og Hjörsey. Þar ræður állinn í leirunum frá Skálanesi-merkjum vestan Reiðstein og Kríusker, Seljarhólma, Stokka og Odda ásamt smáskerjum, en sunnan Skutulseyjarsker og Boðatær syðri útá rúmsjó.⁸

Í Árbók Ferðafélags Íslands 1953 segir m.a. um Skutulsey:

Í norðvestur frá Hjörseyjarsandi, hinu megin við vík eina mjóa, sem kölluð er Hjörseyjarvík, er Skutulsey, lítil eyja, en gagnsöm. Fullra tveggja kílómetra langt rif með smáhólmum hér og þar sameinar eyna landi. Er reitt út í eyna eftir rifinu um fjöru. Þar var útræði áður. Fyrir á tímum var þar bænhús eða hálfkirkja. Nú hefur býli þetta verið í eyði um þriggja ára bil og lagt undir Traðir, en sá bær stendur á landi, þar sem rífið út til eyjarinnar hefst.⁹

4.2.1.3. Hjörsey

Í jarðabók segir m.a. um Hjörsey:

Kirkjustaður annecteraður við Akra, Krossholt og Kolbeinsstaði. Jarðardýrleiki 1x c og so túndast. Eigandi Ragnheiður Þorsteinsdóttir að Skarði á

⁶ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 433-434.

⁷ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknalýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 161

⁸ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 123.

⁹ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 90.

Skarðsströnd. Ábúandi Magnús Hrómundsson. [...] Torfrista og stúnga næg, og so móskurður til eldiviðar. Eggver í tveimur vatnahólmum, sem á heimaeyjunni eru og lítil dúntekja með. Eggver og dúntekja er í sjáfareyjum, heppnast misjafnt. Eigg eggversskerið þarf árlega með grasáburði að rækja, skuli ekkverið ekki afleggjast. Lunda og fiðurtekja oft að gagni. Selveiðivon sjaldan til stórra gagnsmuna. Allra þessara kosta nýtur ábúandi. Rekavon í betra lagi. Sölvafjara góð, brúkast lítt. Fjörugrös eru til, brúkast ekki. Hrokkelsafjara hefur verið í betra lagi, næstu 2 ár gagnlaus.¹⁰

Þá segir um Lambhústún, gamla hjáleigu af Hjörtsey eftirfarandi:

Ábúandinn Bjarni Sigurðsson. [...] Sölvafjara bjargleg í takmörkuðu plátsi við heimafjöruna, sem hjáleigunni fylgir. Móskurður nægur ut supra. Af eggveri, dúntekju, fuglveiði, fiðurtekju, selveiði, reka og skipaútvæg hefur hjáleigumaðurinn ekkert, en nýtr annara óskiftra kosta jarðarinnar, so sem honum þarfnast, og eru því kostir og ókostir fyrir utan áðurtalin hlunnindi sömu og á heimajörðunni, nema sjór grandar hjer ei túninu.¹¹

Þá segir um Mángabúð, aðra hjáleigu af Hjörtsey eftirfarandi:

Önnur hjáleiga, bygð fyrir manna minni skamt frá heimatúninu. [...] Oosakot heitir eitt örnefni á heimaeyjunni, og eru munnmæli, að þar muni að fornu bygð hafa verið, því þar sjást enn nú tóftarústir því líkar, að þar muni einhverntíma hafa bygð verið. En enginn nálæggra veit hjer um frammar að undirretta. Staðarmóar heitir annað örnefni á heimaeyjunni. Það eru og munnmæli, að þar hafi staðurinn Hjörsey að fornu bygður verið og þaðan fluttur þángað sem nú er hann. Sjest og en á þessu plátsi merki til tóftarústa og túngarðsleifa, en enginn kann hjer neitt víst að undirrettaþ Ekki má hjer aftur byggja þó menn vildu, því þetta landspláts er nú holt og graslítill svarðleysumóar.¹²

Í Sýslu- og sóknarlýsingum Mýra- og Borgarfjarðarsýslu segir m.a. um Hjörsey:

Hjörtsey, 20 hndr. Þar er kirkjustaður og embættað 6ta og 7da hvörn helgan dag. Eyjan er umflotin allt um kring af sjó; að norðanverðu liggur sund með eyjunni sem kennt er við hana 1/3 viku sjóvar breitt, út úr því fellur með hvörri fjöru. [...] Landslagið er mestpart votlent en umhverfis eyjuna eru sandbakkar. Vestan til á eyjunni stendur bærinn; í landsuður frá honum er vatn [...] Í eyzni voru áður 10 kot byggð, nú eitt sem heitir: Lambhústún, 10 hndr. Að dýrl(eika), b(ónða)e(ign). Það er skammt í suður frá bænum. 2 túngerði umgirt eru í eyjunni; Víkurtún girt umhverfis með 200 faðma löngum garði, af því fást 30 kaplar af töðu. 2 Krosstún, umgirt með 280 f(aðma) löngum garði, það er í ræktun. Öll er eyjan grasi vaxin og þó sjávangurinn 1799 afmyndaði hana og er hún ennþá mjög fögur og arðsöm, á henni verpur æðarfugl, svartbakur og kría, þar er líka teistikofnatekna. Hér er mótak, sölvatekja og trjáreki.

¹⁰ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 428-429.

¹¹ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 429-430.

¹² Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 431-432.

Lambústún fær ekkert af hlunnindum eyjarinnar nema afskipt eggvarp á heimaeyjunni.¹³

9 eyjar fylgja Hjörtsey, liggja þær í austur frá henni, allar litlar, kallaðar Lambeyjar, allar grasi vaxnar, í þeim er æðavarp og lundakofnatekja samt fjárbeit; [...] 3 sker eru í sundinu sem aldrei fara í kaf. Vestur frá eyjunni er Æðasker, í því var varp en ekki nú. Í útsuður frá eyjunni er Selsker, kúpuvaxið og slétt með björgum umhverfis, 20 f(aðma) l(angt), 5 faðma br(eitt). Í norður frá því er Hellnasker töluvert hátt, kringlótt; suður af því er Sáta gróflega há með meltoppum í kalli, í henni verpa 100 æður. Í vestur útsuður frá eyjunni hér um 1 viku sjóar er hákallamið og nokkru nær fiskimið hvar allskonar fiskur aflast. Selveiði á vorin er í kringum eyjuna hvar eð eru mörg smásker og hrognkelsa afli í sundinu hvar þau finnast í lónum til hlítar á stundum um fjöru upp frá því einmánuður byrjar.¹⁴

Í landamerkjabréfi fyrir Hjörsey, sem þinglesið var á manntalsþingi að Lækjarbug 21. júní 1924 segir m.a.:

1. Móti Skutulsey: þar ræður aðal-állinn sunnan Boðahellu og Boðatær, inneftir vestan Odda og Stokka og smásker þar í grend, alt inn undir Seljahólma. 2. Móti Seljum: Úr álnum framan og vestan Seljahólma austur um vestri Þrengsli, suðaustur miðja Keldu, um syðri Þrengsli og þaðan bein lína austur fyrir Sandláareyri (Skutulseyjarhús um Syðri Þrengsli) þar til saman bera merkjavörður á landi milli Hamrenda og Selja. 3. Móti Hamrendum: Frá Seljamerkjum bein lína suður og fram undan síðastnefndum vörðum, þar til kemur fram fyrir Hamrendanes, þá bein lína suðaustur (Hofstaðahús gömlu innan við háa klettinn austur af Geldingaey) framan nesið og Stakasker í áralinn vestur og fram af Hamr[a]endahólmum. 4. Móti Knarrarnesi: Frá síðastnefndum merkjum állinn norðan og vestan Geldingaey, suðaustan Lambeyjar og skerin fram af þeim og austan við Hval; þaðan bein lína í sjó fram milli Bótarskerja. 5. Hjörsey fylgja öll sker suður, suðvestur og vestur af eyunni, innan þeirra merkja er getur um í 1. og 4. lið.¹⁵

Í Árbók Ferðafélags Íslands, 1953, segir m.a. um Hjörsey:

Vestasti hreppur sýslunnar er Hraunhreppur, og eru vesturtakmörkin um Hítará, er ræður sýslumörkunum, en neðsti eða syðsti bærinn er Hjörsey. Neðri hluti sveitarinnar, upp fyrir Stykkishólmsbraut, er afar blautlendur og svipar um það til miðbik Álftaneshrepps. [...] Leiðir eru litlu betri en í Álftaneshreppi og þá helzt með lækjum fram, en þeir eru margir holbektir grafarlækir og fenin fram á bakka þeirra. Hjörsey er hluti af rífi, er liggur suður frá meginlandinu. Er býlið sunnarlega á því, gegnt Knarrarnesi, en vík mikil, kölluð

¹³ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknalýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 165-166

¹⁴ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknalýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 166

¹⁵ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 130.

Knarrarnesfjörður, er gengur milli eyja þeirra og norður í sveitina, skiptist í smærri víkur, voga og sund, og deilir landinu í hólma, sker, eyjar og nes. Upp frá Hjörsey er rif þetta reitt um háfjör. Tekur þá við önnur eyja, en óbyggð, kölluð Hjörseyjarsandur. Þaðan er aftur sams konar rif til lands. Sagt er, að rif þessi, og það sem liggur út til Skutulseyjar, hafi hækkað nú í manna minnum, sandur hafi borizt að þeim. Hjörsey var áður mikil jörð, og taldar voru þar fimm hjáleigur á fyrri tíð, en varla munu þær allar hafa verið byggðar í einu. Oddný Þorkelsdóttir eykyndill, sem þeir deildu um Björn Hítðalakappi og Þórður Kolbeinsson, var frá Hjörsey. Þar bjó Hjörseyjar-Helga, dóttir Árna lögmanns Oddssonar, en ekkja séra Þórðar í Hítardal. Kirkja var frá fornu fari í Hjörsey, en var lögð niður 1896. Fleirbýli er þar enn í eyinni. Hjörsey er flatlend eins og hinar aðrar eyjar undan Mýrum og nær öll graslendi. Hefur hún orðið fyrir hinum mesta usla af sjávangangi, landbroti og sandfoki. Útræði var gott frá Hjörsey svo og frá Skutulsey, en heimræði var þarna víðast frá þeim bæjum, er áttu land til sjávar. Reki var mikill, en skerjótt og brimasamt, vandrataðar sjávarleiðir og landingastaðir. Var þarna mjög sjóslysasamt. Strönduðu oft hin stærri skip á skerjum fram af eyinni, og opin skip fórust í sundunum. Á Þormóðsskeri, sem er um 6 km suðvestur af Kóranesi, er kominn fyrir nokkrum árum ágætur ljósviti, og er hann skipum, er þara fara nálægt, mikilsverð slysavörn. Þormóðssker var fyrr á öldum nytjasker. Var þar fugl og selur. Átti Álfaneskirkja skerið. Nú hefur jarðveg skolað þar burt, og verpur þar aðeins svartbakur. Selveiði er horfin þaðan.¹⁶

4.2.1.4. Hrótey

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Knararnes:

Fóðrast kann vi kýr, xx lömb, xxx ær, i hestur. Hvað sem meira er af kvikfje, er vogað á fjöru og lítinn útigang á eyjunni, og so á tilfengnum högum og heyjum, er hjer og oftast ásauð í burtu komið á vetur um þann tíma, sem fjeð lembist, því reynt er, að ekki tóngast viðureldið annars. Eggver og dúntekja í sjáfarhólum í betra lagi, hefur áður að stóru gagni verið, en þykir nú fara til rýrðar. Engjar 0, nema litlar í eyjum, sem sækja verður til á skipi, og áðurtalin engjaítök á landi, mjög langt og erfitt til að sækja bæði yfir foröð og fjörur þær, sem liggja millum lands og eyjar, og ekki er fært með hey nema um stórstraumsfjörur.¹⁷

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Knararnes:

Byggðar eyjar eru öngar í Borgarþingum utan Knararnes sem fremur má ey heita en nes af því það er umflotið með sjó er skipaleiðin liggur um hvört flóð í gegnum það svokallaða Knararnessund, þótt það sé riðið um hvörja fjöru.¹⁸ [...] Kemur þá Lambeyjaráll sem skilur Straumfjarðarlöndin frá Knararneslöndunum og er þá fyrst að telja Lambeyjar tvær, Skáley, Effersey, Suðureyjar tvær, Elliðaey, Kópaláturseyjar tvær, Hóley, Hrótey og Geldingaey,

¹⁶ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 89-90.

¹⁷ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 405-405.

¹⁸ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

en vestan Geldingaey liggur áll eður straumröst úr Álftá sem skilur Álftaneshrepp og sókn frá Hraunhrepp og Hjörtseyjarsókn.¹⁹

Knararnes liggur til vestur útnorðurs frá Straumfirði viku sjóar þá sjóleiðis er farið en gildustu bæjarleið þegar farinn er fjöruegur. Það er 40 hndr. að dýrleika, ekki svo landkostaslæm jörð og til útigangs einhvör hin besta fyrir hesta; heyskapur er þar sæmilegur í eyjum, en sendið landslag og sá ókostur – eins og í Hjörsey – að ekki má hafa þar ásauð um fengitíma fyrir því lömbin verða þá öll ýmislega vansköpuð um sauðburðartímenn. Annars gengur þessi jörð mjög lítið af sér enda er hún nú og líka þrýðilega vel setin og umhirt.²⁰

Knararnes, þar liggja undir fjöldamargar óbyggðar eyjar og sker og eru helstu eyjarnar: Hrótey fyrir sunnan Knararnes en vestan Straumfjörð, en landmegin við Knararnes er Saltnes, en í útnorður þaðan er Geldingaey, mikil ey með slæ<gj>um og eggveri.²¹

Knararnes, 32 hndr. Hlynnindi eru mikil, en jörðin erfið, eyjaheyskapur nægilegur en sauðfé verður að hafa á landi. Bæjarleið í norður þaðan við Vogalæk utanverðum.²²

Í landamerkjabréfi fyrir jörðinni Knarranesi, sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

1. Milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður Saltnessáll, sem liggur fyrir vestan Búðarey og sunnan Hádegisstein í botninn á Lambeyjarál, og ræður svo Lambeyjaráll fyrir sunnan Lambeyjar, og sunnan framan Skáley til útsuðurs í sjó fram utanvert við Sandeyjarsker. Aftur upp til lands milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður áðurnefndur Saltnessáll, fyrir sunnan saltnesin, alt inni Króksnessveg; þá ræður Hestkelda í vog þann er Eyjarleirar heita, utanvert við Ölvisholt. Ofanskriafaða grein samþykkja Straumfjarðareigendur Jónas Kristjánsson Herdís Sigurðardóttir Guðmundur Sigurðsson 2. Milli Knarrarness og Vogalækjar ráða Eyjasteinar, vestanvert við Vogalækjarey alt norður í Strauma. (Ofanskriafaða grein samþykkir Ásgeir Bjarnason eigandi Vogalækjar) 3. Millum Knarrarness og Hofstaða, ráða staumarnir fyrir norðan Vörðunes og Vörðuneshólma. [...] 4. Millum Knarrarness og Álftáróss ráða Straumarnir fyrir norðan Háley, en sunnan Álftáróshólma, því næst ræður sundið millum Geldingaeyjar og Melrakkaness, norður í álinn sem liggur norðanvert fram með Geldingaeyju. 5. Millum Knarrarness og Hjörtseyjar ræður framhald af ál þeim, sem nefndur er í fjórðu grein sem að ending liggur í sjó fram millum Geldingaeyja og Hjörtseyjar-Lambeyjar. 6. Útaf Knarrarness til liggjandi eyjum liggja þessi útsker sem tilheyra Knarranesi: a) Til útsuðurs

¹⁹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

²⁰ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 90.

²¹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

²² Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

af Elliðaey liggur Skarfasker b) Til suðurs af Skarfaskeri liggja Selsker. c) Til vesturs af Selskerjum liggja Bótarsker.²³

Í Árbók Ferðafélags Íslands, 1953, segir eftirfarandi um Knararnes:

Nokkru norðvestar en Straumfjörður er Knarranes, en frá Álftanesi liggur ströndin fyrir Mýrum í norðvestur. Skallagrím bar að landi við Knarranes, er hann kom hingað, og þar bjó hann fyrsta ár sitt hér á landi. Egilssaga segir, að mjótt eiði væri til lands. Virðist svo einnig hafa verið, er sagan var rituð í byrjun 13. aldar. Nú er eiði það af og orðið um 1000 m breitt sund á flæði, en reitt um fjöru. Skipt hefur og Ægir býlinu í tvær eyjar, og heitir sú óbyggða Niðurnes, en Innes heitir langt nes, sem veit til lands á byggðu eyinni. Hefur sjórinn brotið þar, eins og víðar á Mýrum, ærið land undir sig. Knarranes er hlunnindajörð allgagnsöm. Þar bjó allan sinn búskap Ásgeir Bjarnason, veiðimaður mikill, en dýravinur og dúnræktarmaður þjóðkunnur.²⁴

4.2.1.5. Geldingaey

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Knararnes:

Fóðrast kann vi kýr, xx lömb, xxx ær, i hestur. Hvað sem meira er af kvikfje, er vogað á fjöru og lítinn útigang á eyjunni, og so á tilfengnum högum og heyjum, er hjer og oftast ásauð í burtu komið á vetur um þann tíma, sem fjeð lembist, því reynt er, að ekki tینگast viðureldið annars. Eggver og dúntekja í sjáfarhólmum í betra lagi, hefur áður að stóru gagni verið, en þykir nú fara til rýrðar. Engjar 0, nema litlar í eyjum, sem sækja verður til á skipi, og áðurtalin engjaítök á landi, mjög langt og erfitt til að sækja bæði yfir foröð og fjörur þær, sem liggja millum lands og eyjar, og ekki er fært með hey nema um stórstraumsfjörur.²⁵

Þá segir í Jarðabók eftirfarandi um jörðina Búð, sem var eyðihjáleiga af Knararnesi:

Geldingaey heitir ein ey, sem jörðin á í sjónum, þar fyrir framan. Þar ætla menn að fornu hafi byggð verið, og sjest enn til tóftarhúsa og girðinga. En enginn nálægur veit að undirrjetta hjer um framar nema hjer sjást og gamlar torfgrafir, sem til líkinda er að þessi ey hafi byggð verið. Aftur má hjer byggja ef fólk til fengist, því túnstæði er gott og heyskapur sæmilegur, en skyldi hjer byggð vera, þá vildi það rýra mjög heimajörðina, og þykir örvænt að hún mundi þá byggjast.²⁶

²³ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 83-84.

²⁴ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 87.

²⁵ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 405-405.

²⁶ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 405.

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Knararnes:

Byggðar eyjar eru öngar í Borgarfjörðum utan Knararnes sem fremur má **ey** heita en nes af því það er umflotið með sjó er skipaleiðin liggur um hvört flóð í gegnum það svokallaða Knararnessund, þótt það sé riðið um hvörja fjöru.²⁷ [...] Kemur þá Lambeyjaráll sem skilur Straumfjarðarlöndin frá Knararneslöndunum og er þá fyrst að telja Lambeyjar tvær, Skáley, Effersey, Suðureyjar tvær, Elliðaey, Kópáláturseyjar tvær, Hóley, Hrótey og Geldingaey, en vestan Geldingaey liggur áll eður straumröst úr Álftá sem skilur Álftaneshrepp og sókn frá Hraunhrepp og Hjörtseyjarsókn.²⁸

Knararnes liggur til vestur útnorðurs frá Straumfirði viku sjóar þá sjóleiðis er farið en gildustu bæjarleið þegar farinn er fjöruvegur. Það er 40 hndr. að dýrleika, ekki svo landkostaslæm jörð og til útigangs einhvör hin besta fyrir hesta; heyskapur er þar sémilegur í eyjum, en sendið landslag og sá ókostur – eins og í Hjörsey – að ekki má hafa þar ásauð um fengitíma fyrir því lömbin verða þá öll ýmislega vansköpuð um sauðburðartímenn. Annars gengur þessi jörð mjög lítið af sér enda er hún nú og líka prýðilega vel setin og umhirt.²⁹

Knararnes, þar liggja undir fjöldamargar óbyggðar eyjar og sker og eru helstu eyjarnar: Hrótey fyrir sunnan Knararnes en vestan Straumfjörð, en landmegin við Knararnes er Saltnes, en í útnorður þaðan er Geldingaey, mikil ey með slæ<gj>um og eggveri.³⁰

Knararnes, 32 hndr. Hlynnindi eru mikil, en jörðin erfið, eyjaheyskapur nægilegur en sauðfé verður að hafa á landi. Bæjarleið í norður þaðan við Vogalæk utanverðum.³¹

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir eftirfarandi um Geldingaey:

Eyðieyjan Geldingaey var fyrrum byggð og þá metin 10 hndr.³²

Að auki þeirra jarða sem áður upptaldar eru í sókninni, hvörjar allar eru<u> kirkjunnar eign, á hún þessar eftirfylgjandi: A. Í Mýrasýslu: Knararnes með Geldingaeyjum í sömu sókn og hrepp, C. Í Snæfellsnessýslu: Kirkjan á hér að auki Hvalseyjar hálfar sem eru framundan Ökrum hvar að er selveiði, æðarvarp og nokkur lundatekja, þar vex skarfakál og hvannir.³³

²⁷ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls.79.

²⁸ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

²⁹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 90.

³⁰ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

³¹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

³² Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 116.

³³ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 150.

Í landmerkjabréfi sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 landamerkjabók segir m.a. um jörðina Knarrarnes:

1. Milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður Saltnessáll, sem liggur fyrir vestan Búðarey og sunnan Hádegisstein í botninn á Lambeyjarál, og ræður svo Lambeyjaráll fyrir sunnan Lambeyjar, og sunnan framan Skáley til útsuðurs í sjó fram utanvert við Sandeyjarsker. Aftur upp til lands milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður áðurnefndur Saltnessáll, fyrir sunnan saltnesin, alt inni Króksnessveg; þá ræður Hestkelda í vog þann er Eyjarleirar heita, utanvert við Ölvisholt. Ofanskrifaða grein samþykkja Straumfjarðareigendur Jónas Kristjánsson Herdís Sigurðardóttir Guðmundur Sigurðsson 2. Milli Knarrarness og Vogalækjar ráða Eyjasteinar, vestanvert við Vogalækjarey alt norður í Strauma. (Ofanskrifaða grein samþykkir Ásgeir Bjarnason eigandi Vogalækjar) 3. Millum Knarrarness og Hofstaða, ráða staumarnir fyrir norðan Vörðunes og Vörðuneshólma. [...] 4. Millum Knarrarness og Álftáróss ráða Straumarnir fyrir norðan Háley, en sunnan Álftáróshólma, því næst ræður sundið millum Geldingaeyjar og Melrakkaness, norður í álinn sem liggur norðanvert fram með Geldingaeyju. 5. Millum Knarrarness og Hjörtseyjar ræður framhald af ál þeim, sem nefndur er í fjórðu grein sem að ending liggur í sjó fram millum Geldingaeyja og Hjörtseyjar-Lambeyjar. 6. Útaf Knarrarness til liggjandi eyjum liggja þessi útsker sem tilheyra Knarrarnesi: a) Til útsuðurs af Elliðaey liggur Skarfasker b) Til suðurs af Skarfaskeri liggja Selsker. c) Til vesturs af Selskerjum liggja Bótarsker.³⁴

Í Árbók Ferðafélags Íslands 1953 segir eftirfarandi um Knarrarnes:

Nokkru norðvestar en Straumfjörður er Knarrarnes, en frá Álftanesi liggur ströndin fyrir Mýrum í norðvestur. Skallagrím bar að landi við Knarrarnes, er hann kom hingað, og þar bjó hann fyrsta ár sitt hér á landi. Egilssaga segir, að mjótt eiði væri til lands. Virðist svo einnig hafa verið, er sagan var rituð í byrjun 13. aldar. Nú er eiði það af og orðið um 1000 m breitt sund á flæði, en reitt um fjöru. Skipt hefur og Ægir býlinu í tvær eyjar, og heitir sú óbyggða Niðurnes, en Innes heitir langt nes, sem veit til lands á byggðu eyinni. Hefur sjórinn brotið þar, eins og víðar á Mýrum, ærið land undir sig. Knarrarnes er hlunnindajörð allgagnsöm. Þar bjó allan sinn búskap Ásgeir Bjarnason, veiðimaður mikill, en dýravinur og dúnræktarmaður þjóðkunnur.³⁵

4.2.1.6. Knarrarnes

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Knarrarnes:

Fóðrast kann vi kýr, xx lömb, xxx ær, i hestur. Hvað sem meira er af kvikfje, er vogað á fjöru og lítinn útigang á eyjunni, og so á tilfengnum högum og heyjum, er hjer og oftast ásauð í burtu komið á vetur um þann tíma, sem fjeð lembist, því reynt er, að ekki tóngast viðureldið annars. Eggver og dúntekja í

³⁴ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 83-84.

³⁵ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 87.

sjáfarhólmum í betra lagi, hefur áður að stóru gagni verið, en þykir nú fara til rýrðar. Engjar 0, nema litlar í eyjum, sem sækja verður til á skipi, og áðurtalin engjaítök á landi, mjög langt og erfitt til að sækja bæði yfir foröð og fjörur þær, sem liggja millum lands og eyjar, og ekki er fært með hey nema um stórstraumsfjörur.³⁶

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Knararnes:

Byggðar eyjar eru öngar í Borgarþingum utan Knararnes sem fremur má ey heita en nes af því það er umflotið með sjó er skipaleiðin liggur um hvört flóð í gegnum það svokallaða Knararnessund, þótt það sé riðið um hvörja fjöru.³⁷ [...] Kemur þá Lambeyjaráll sem skilur Straumfjarðarlöndin frá Knararneslöndunum og er þá fyrst að telja Lambeyjar tvær, Skáley, Effersey, Suðureyjar tvær, Elliðaey, Kópaláturseyjar tvær, Hóley, Hrótey og Geldingaey, en vestan Geldingaey liggur áll eður straumröst úr Álftá sem skilur Álftaneshrepp og sókn frá Hraunhrepp og Hjörtseyjarsókn.³⁸

Knararnes liggur til vestur útnorðurs frá Straumfirði viku sjóar þá sjóleiðis er farið en gildustu bæjarleið þegar farinn er fjöruvegur. Það er 40 hndr. að dýrleika, ekki svo landkostaslæm jörð og til útigangs einhvör hin besta fyrir hesta; heyskapur er þar sæmilegur í eyjum, en sendið landslag og sá ókostur – eins og í Hjörsey – að ekki má hafa þar ásauð um fengitíma fyrir því lömbin verða þá öll ýmislega vansköpuð um sauðburðartímenn. Annars gengur þessi jörð mjög lítið af sér enda er hún nú og líka þrýðilega vel setin og umhírt.³⁹

Knararnes, þar liggja undir fjöldamargar óbyggðar eyjar og sker og eru helstu eyjarnar: Hrótey fyrir sunnan Knararnes en vestan Straumfjörð, en landmegin við Knararnes er Saltnes, en í útnorður þaðan er Geldingaey, mikil ey með slæ<gj>um og eggveri.⁴⁰

Knararnes, 32 hndr. Hlynnindi eru mikil, en jörðin erfið, eyjaheyskapur nægilegur en sauðfé verður að hafa á landi. Bæjarleið í norður þaðan við Vogalæk utanverðum.⁴¹

Í landmerkjabréfi sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 landamerkjabók segir m.a. um jörðina Knararnes:

³⁶ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 402-405.

³⁷ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

³⁸ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

³⁹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 90.

⁴⁰ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

⁴¹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

1. Milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður Saltnessáll, sem liggur fyrir vestan Búðarey og sunnan Hádegisstein í botninn á Lambeyjarál, og ræður svo Lambeyjaráll fyrir sunnan Lambeyjar, og sunnan framan Skáley til útsuðurs í sjó fram utanvert við Sandeyjarsker. Aftur upp til lands milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður áðurnefndur Saltnessáll, fyrir sunnan saltnesin, alt inni Króksnessveg; þá ræður Hestkelda í vog þann er Eyjarleirar heita, utanvert við Ölvisholt. Ofanskrifaða grein samþykkja Straumfjarðareigendur Jónas Kristjánsson Herdís Sigurðardóttir Guðmundur Sigurðsson 2. Milli Knarrarness og Vogalækjar ráða Eyjasteinar, vestanvert við Vogalækjarey alt norður í Strauma. (Ofanskrifaða grein samþykkir Ásgeir Bjarnason eigandi Vogalækjar) 3. Millum Knarrarness og Hofstaða, ráða staumarnir fyrir norðan Vörðunes og Vörðuneshólma. [...] 4. Millum Knarrarness og Álftáróss ráða Straumarnir fyrir norðan Háley, en sunnan Álftáróshólma, því næst ræður sundið millum Geldingaeyjar og Melrakkaness, norður í álinn sem liggur norðanvert fram með Geldingaeyju. 5. Millum Knarrarness og Hjörtseyjar ræður framhald af ál þeim, sem nefndur er í fjórðu grein sem að ending liggur í sjó fram millum Geldingaeyja og Hjörtseyjar-Lambeyjar. 6. Útaf Knarrarness til liggjandi eyjum liggja þessi útsker sem tilheyra Knarrarnesi: a) Til útsuðurs af Elliðaey liggur Skarfasker b) Til suðurs af Skarfaskeri liggja Selsker. c) Til vesturs af Selskerjum liggja Bótarsker.⁴²

Í Árbók Ferðafélags Íslands, 1953, segir eftirfarandi um Knarrarnes:

Nokkru norðvestar en Straumfjörður er Knarrarnes, en frá Álftanesi liggur ströndin fyrir Mýrum í norðvestur. Skallagrím bar að landi við Knarrarnes, er hann kom hingað, og þar bjó hann fyrsta ár sitt hér á landi. Egilssaga segir, að mjótt eiði væri til lands. Virðist svo einnig hafa verið, er sagan var rituð í byrjun 13. aldar. Nú er eiði það af og orðið um 1000 m breitt sund á flæði, en reitt um fjöru. Skipt hefur og Ægir býlinu í tvær eyjar, og heitir sú óbyggða Niðurnes, en Innes heitir langt nes, sem veit til lands á byggðu eyinni. Hefur sjórinn brotið þar, eins og víðar á Mýrum, ærið land undir sig. Knarrarnes er hlunnindajörð allgagnsöm. Þar bjó allan sinn búskap Ásgeir Bjarnason, veiðimaður mikill, en dýravinur og dúnræktarmaður þjóðkunnur.⁴³

4.2.2. Heimildir um eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar ofan sjávar sem heyra undir jörð

4.2.2.1 Skarfasker

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Knarrarnes:

Fóðrast kann vi kýr, xx lömb, xxx ær, i hestur. Hvað sem meira er af kvikfje, er vogað á fjöru og lítinn útigang á eyjunni, og so á tilfengnum høgum og heyjum, er hjer og oftast ásauð í burtu komið á vetur um þann tíma, sem fjeð lembist, því reynt er, að ekki tígast viðureldið annars. Eggver og dúntekja í

⁴² Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 83-84.

⁴³ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinnsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 87.

sjáfarhólmum í betra lagi, hefur áður að stóru gagni verið, en þykir nú fara til rýrðar. Engjar 0, nema litlar í eyjum, sem sækja verður til á skipi, og áðurtalin engjaítök á landi, mjög langt og erfitt til að sækja bæði yfir foröð og fjörur þær, sem liggja millum lands og eyjar, og ekki er fært með hey nema um stórstraumsfjörur.⁴⁴

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Knararnes:

Byggðar eyjar eru öngar í Borgarþingum utan Knararnes sem fremur má ey heita en nes af því það er umflotið með sjó er skipaleiðin liggur um hvört flóð í gegnum það svokallaða Knararnessund, þótt það sé riðið um hvörja fjöru.⁴⁵ [...] Kemur þá Lambeyjaráll sem skilur Straumfjarðarlöndin frá Knararneslöndunum og er þá fyrst að telja Lambeyjar tvær, Skáley, Effersey, Suðureyjar tvær, Elliðaey, Kópálaturseyjar tvær, Hóley, Hrótey og Geldingaey, en vestan Geldingaey liggur áll eður straumröst úr Álftá sem skilur Álftaneshrepp og sókn frá Hraunhrepp og Hjörtseyjarsókn.⁴⁶

Knararnes liggur til vestur útnorðurs frá Straumfirði viku sjóar þá sjóleiðis er farið en gildustu bæjarleið þegar farinn er fjöruvegur. Það er 40 hndr. að dýrleika, ekki svo landkostaslæm jörð og til útigangs einhvor hin besta fyrir hesta; heyskapur er þar sæmilegur í eyjum, en sendið landslag og sá ókostur – eins og í Hjörsey – að ekki má hafa þar ásauð um fengitíma fyrir því lömbin verða þá öll ýmislega vansköpuð um sauðburðartímamann. Annars gengur þessi jörð mjög lítið af sér enda er hún nú og líka prýðilega vel setin og umhirt.⁴⁷

Knararnes, þar liggja undir fjöldamargar óbyggðar eyjar og sker og eru helstu eyjarnar: Hrótey fyrir sunnan Knararnes en vestan Straumfjörð, en landmegin við Knararnes er Saltnes, en í útnorður þaðan er Geldingaey, mikil ey með slæ<gj>um og eggveri.⁴⁸

Knararnes, 32 hndr. Hlynnindi eru mikil, en jörðin erfið, eyjaheyskapur nægilegur en sauðfé verður að hafa á landi. Bæjarleið í norður þaðan við Vogalæk utanverðum.⁴⁹

Í landmerkjabréfi sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 landamerkjabók segir m.a. um jörðina Knararnes:

1. Milli Knararness og Straumfjarðar ræður Saltnessáll, sem liggur fyrir vestan Búðarey og sunnan Hádegisstein í botninn á Lambeyjarál, og ræður svo Lambeyjaráll fyrir sunnan Lambeyjar, og sunnan framan Skáley til útsuðurs í

⁴⁴ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 402-405.

⁴⁵ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79

⁴⁶ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

⁴⁷ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 90

⁴⁸ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103

⁴⁹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113

sjó fram utanvert við Sandeyjarsker. Aftur upp til lands milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður áður nefndur Saltnessáll, fyrir sunnan saltnesin, alt inni Króksnessveg; þá ræður Hestkelda í vog þann er Eyjarleirar heita, utanvert við Ölvisholt. Ofanskrifaða grein samþykkja Straumfjarðareigendur Jónas Kristjánsson Herdís Sigurðardóttir Guðmundur Sigurðsson 2. Milli Knarrarness og Vogalækjar ráða Eyjasteinar, vestanvert við Vogalækjarey alt norður í Strauma. (Ofanskrifaða grein samþykkir Ásgeir Bjarnason eigandi Vogalækjar) 3. Millum Knarrarness og Hofstaða, ráða staumarnir fyrir norðan Vörðunes og Vörðuneshólma. [...] 4. Millum Knarrarness og Álftáróss ráða Straumarnir fyrir norðan Háley, en sunnan Álftáróshólma, því næst ræður sundið millum Geldingaeyjar og Melrakkaness, norður í álinn sem liggur norðanvert fram með Geldingaeyju. 5. Millum Knarrarness og Hjörtseyjar ræður framhald af ál þeim, sem nefndur er í fjórðu grein sem að ending liggur í sjó fram millum Geldingaeyja og Hjörtseyjar-Lambeyjar. 6. Útaf Knarrarness til liggjandi eyjum liggja þessi útsker sem tilheyra Knarrarnesi: a) Til útsuðurs af Elliðaey liggur Skarfasker b) Til suðurs af Skarfaskeri liggja Selsker. c) Til vesturs af Selskerjum liggja Bótarsker.⁵⁰

Í Árbók Ferðafélags Íslands, 1953, segir eftirfarandi um Knarrarnes:

Nokkru norðvestar en Straumfjörður er Knarrarnes, en frá Álftanesi liggur ströndin fyrir Mýrum í norðvestur. Skallagrím bar að landi við Knarrarnes, er hann kom hingað, og þar bjó hann fyrsta ár sitt hér á landi. Egilssaga segir, að mjótt eiði væri til lands. Virðist svo einnig hafa verið, er sagan var rituð í byrjun 13. aldar. Nú er eiði það af og orðið um 1000 m breitt sund á flæði, en reitt um fjöru. Skipt hefur og Ægir býlinu í tvær eyjar, og heitir sú óbyggða Niðurnes, en Innes heitir langt nes, sem veit til lands á byggðu eyinni. Hefur sjórinn brotið þar, eins og víðar á Mýrum, ærið land undir sig. Knarrarnes er hlunnindajörð allgagnsöm. Þar bjó allan sinn búskap Ásgeir Bjarnason, veiðimaður mikill, en dýravinur og dúnrektarmaður þjóðkunnur.⁵¹

4.2.2.2 Selsker

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Knarrarnes:

Fóðrast kann vi kýr, xx lömb, xxx ær, i hestur. Hvað sem meira er af kvikfje, er vogað á fjöru og lítinn útigang á eyjunni, og so á tilfengnum högum og heyjum, er hjer og oftast ásauð í burtu komið á vetur um þann tíma, sem fjeð lembist, því reynt er, að ekki tóngast viðureldið annars. Eggver og dúntekja í sjáfarhólmum í betra lagi, hefur áður að stóru gagni verið, en þykir nú fara til rýrðar. Engjar 0, nema litlar í eyjum, sem sækja verður til á skipi, og áðurtalin engjaítök á landi, mjög langt og erfitt til að sækja bæði yfir foröð og fjörur þær, sem liggja millum lands og eyjar, og ekki er fært með hey nema um stórstraumsfjörur.⁵²

⁵⁰ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 83-84.

⁵¹ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 87.

⁵² Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 402-405.

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Knararnes:

Byggðar eyjar eru öngar í Borgarfingum utan Knararnes sem fremur má ey heita en nes af því það er umflotið með sjó er skipaleiðin liggur um hvört flóð í gegnum það svokallaða Knararnessund, þótt það sé riðið um hvörja fjöru.⁵³ [...] Kemur þá Lambeyjaráll sem skilur Straumfjarðarlöndin frá Knararneslöndunum og er þá fyrst að telja Lambeyjar tvær, Skáley, Effersey, Suðureyjar tvær, Elliðaey, Kópáláturseyjar tvær, Hóley, Hrútey og Geldingaey, en vestan Geldingaey liggur áll eður straumröst úr Álftá sem skilur Álftaneshrepp og sókn frá Hraunhrepp og Hjörtseyjarsókn.⁵⁴

Knararnes liggur til vestur útnorðurs frá Straumfirði viku sjóar þá sjóleiðis er farið en gildustu bæjarleið þegar farinn er fjöruvegur. Það er 40 hndr. að dýrleika, ekki svo landkostaslæm jörð og til útigangs einhvör hin besta fyrir hesta; heyskapur er þar sæmilegur í eyjum, en sendið landslag og sá ókostur – eins og í Hjörsey – að ekki má hafa þar ásauð um fengitíma fyrir því lömbin verða þá öll ýmislega vansköpuð um sauðburðartímenn. Annars gengur þessi jörð mjög lítið af sér enda er hún nú og líka prýðilega vel setin og umhírt.⁵⁵

Knararnes, þar liggja undir fjöldamargar óbyggðar eyjar og sker og eru helstu eyjarnar: Hrútey fyrir sunnan Knararnes en vestan Straumfjörð, en landmegin við Knararnes er Saltnes, en í útnorður þaðan er Geldingaey, mikil ey með slæ<gj>um og eggveri.⁵⁶

Knararnes, 32 hndr. Hlynnindi eru mikil, en jörðin erfið, eyjaheyskapur nægilegur en sauðfé verður að hafa á landi. Bæjarleið í norður þaðan við Vogalæk utanverðum.⁵⁷

Í landmerkjabréfi sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 landamerkjabók segir m.a. um jörðina Knararnes:

1. Milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður Saltnessáll, sem liggur fyrir vestan Búðarey og sunnan Hádegisstein í botninn á Lambeyjarál, og ræður svo Lambeyjaráll fyrir sunnan Lambeyjar, og sunnan framan Skáley til útsuðurs í sjó fram utanvert við Sandeyjarsker. Aftur upp til lands milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður áðurnefndur Saltnessáll, fyrir sunnan saltnesin, alt inni Króksnessveg; þá ræður Hestkelda í vog þann er Eyjarleirar heita, utanvert við Ölvisholt. Ofanskrifaða grein samþykkja Straumfjarðareigendur Jónas Kristjánsson Herdís Sigurðardóttir Guðmundur Sigurðsson 2. Milli Knarrarness og Vogalækjar ráða Eyjasteinar, vestanvert við Vogalækjarey alt norður í Strauma. (Ofanskrifaða grein samþykkir Ásgeir Bjarnason eigandi

⁵³ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls.79.

⁵⁴ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79

⁵⁵ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 90.

⁵⁶ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

⁵⁷ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

Vogalækjar) 3. Millum Knarrarness og Hofstaða, ráða staumarnir fyrir norðan Vörðunes og Vörðuneshólma. [...] 4. Millum Knarrarness og Álftáróss ráða Straumarnir fyrir norðan Háley, en sunnan Álftáróshólma, því næst ræður sundið millum Geldingaeyjar og Melrakkness, norður í álinn sem liggur norðanvert fram með Geldingaeyju. 5. Millum Knarrarness og Hjörtseyjar ræður framhald af ál þeim, sem nefndur er í fjórðu grein sem að ending liggur í sjó fram millum Geldingaeyja og Hjörtseyjar-Lambeyjar. 6. Útaf Knarrarness til liggjandi eyjum liggja þessi útsker sem tilheyra Knarrarnesi: a) Til útsuðurs af Elliðaey liggur Skarfasker b) Til suðurs af Skarfaskeri liggja Selsker. c) Til vesturs af Selskerjum liggja Bótarsker.⁵⁸

Í Árbók Ferðafélags Íslands, 1953, segir eftirfarandi um Knarrarnes:

Nokkru norðvestar en Straumfjörður er Knarrarnes, en frá Álftanesi liggur ströndin fyrir Mýrum í norðvestur. Skallagrím bar að landi við Knarrarnes, er hann kom hingað, og þar bjó hann fyrsta ár sitt hér á landi. Egilssaga segir, að mjótt eiði væri til lands. Virðist svo einnig hafa verið, er sagan var rituð í byrjun 13. aldar. Nú er eiði það af og orðið um 1000 m breitt sund á flæði, en reitt um fjöru. Skipt hefur og Ægir býlinu í tvær eyjar, og heitir sú óbyggða Niðurnes, en Innes heitir langt nes, sem veit til lands á byggðu eyinni. Hefur sjórinn brotið þar, eins og víðar á Mýrum, ærið land undir sig. Knarrarnes er hlunnindajörð allgagnsöm. Þar bjó allan sinn búskap Ásgeir Bjarnason, veiðimaður mikill, en dýravínur og dúnræktarmaður þjóðkunnur.⁵⁹

4.2.2.3 Bótarsker

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Knarrarnes:

Fóðrast kann vi kýr, xx lömb, xxx ær, i hestur. Hvað sem meira er af kvikfje, er vogað á fjöru og lítinn útigang á eyjunni, og so á tilfengnum högum og heyjum, er hjer og oftast ásauð í burtu komið á vetur um þann tíma, sem fjed lembist, því reynt er, að ekki tígast viðureldið annars. Eggver og dúntekja í sjáfarhólum í betra lagi, hefur áður að stóru gagni verið, en þykir nú fara til rýrðar. Engjar 0, nema litlar í eyjum, sem sækja verður til á skipi, og áðurtalin engjaitök á landi, mjög langt og erfitt til að sækja bæði yfir foröð og fjörur þær, sem liggja millum lands og eyjar, og ekki er fært með hey nema um stórstraumsfjörur.⁶⁰

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Knarrarnes:

Byggðar eyjar eru öngar í Borgarþingum utan Knarrarnes sem fremur má ey heita en nes af því það er umflotið með sjó er skipaleiðin liggur um hvört flóð í gegnum það svokallaða Knarrarnessund, þótt það sé riðið um hvörja fjöru.⁶¹

⁵⁸ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 83-84

⁵⁹ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 87

⁶⁰ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 402-405.

⁶¹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls.79.

[...] Kemur þá Lambeyjaráll sem skilur Straumfjarðarlöndin frá Knararneslöndunum og er þá fyrst að telja Lambeyjar tvær, Skáley, Effersey, Suðureyjar tvær, Elliðaey, Kópálaturseyjar tvær, Hóley, Hrótey og Geldingaey, en vestan Geldingaey liggur áll eður straumröst úr Álftá sem skilur Álftaneshrepp og sókn frá Hraunhrepp og Hjörtseyjarsókn.⁶²

Knararnes liggur til vestur útnorðurs frá Straumfirði viku sjóar þá sjóleiðis er farið en gildustu bæjarleið þegar farinn er fjöruvegur. Það er 40 hndr. að dýrleika, ekki svo landkostaslæm jörð og til útigangs einhvör hin besta fyrir hesta; heyskapur er þar sæmilegur í eyjum, en sendið landslag og sá ókostur – eins og í Hjörsey – að ekki má hafa þar ásauð um fengitíma fyrir því lömbin verða þá öll ýmislega vansköpuð um sauðburðartímamann. Annars gengur þessi jörð mjög lítið af sér enda er hún nú og líka prýðilega vel setin og umhirt.⁶³

Knararnes, þar liggja undir fjöldamargar óbyggðar eyjar og sker og eru helstu eyjarnar: Hrótey fyrir sunnan Knararnes en vestan Straumfjörð, en landmegin við Knararnes er Saltnes, en í útnorður þaðan er Geldingaey, mikil ey með slæ<gj>um og eggveri.⁶⁴

Knararnes, 32 hndr. Hlynnindi eru mikil, en jörðin erfið, eyjaheyskapur nægilegur en sauðfé verður að hafa á landi. Bæjarleið í norður þaðan við Vogalæk utanverðum.⁶⁵

Í landmerkjabréfi sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 landamerkjabók segir m.a. um jörðina Knararnes:

1. Milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður Saltnessáll, sem liggur fyrir vestan Búðarey og sunnan Hádegisstein í botninn á Lambeyjarál, og ræður svo Lambeyjaráll fyrir sunnan Lambeyjar, og sunnan framan Skáley til útsuðurs í sjó fram utanvert við Sandeyjarsker. Aftur upp til lands milli Knarrarness og Straumfjarðar ræður áðurnefndur Saltnessáll, fyrir sunnan saltnesin, alt inni Króksnessveg; þá ræður Hestkelda í vog þann er Eyjarleirar heita, utanvert við Ölvisholt. Ofanskrifaða grein samþykkja Straumfjarðareigendur Jónas Kristjánsson Herdís Sigurðardóttir Guðmundur Sigurðsson 2. Milli Knarrarness og Vogalækjar ráða Eyjasteinar, vestanvert við Vogalækjarey alt norður í Strauma. (Ofanskrifaða grein samþykkir Ásgeir Bjarnason eigandi Vogalækjar) 3. Millum Knarrarness og Hofstaða, ráða staumarnir fyrir norðan Vörðunes og Vörðuneshólma. [...] 4. Millum Knarrarness og Álftáróss ráða Straumarnir fyrir norðan Háley, en sunnan Álftáróshólma, því næst ræður sundið millum Geldingaeyjar og Melrakkaness, norður í álinn sem liggur norðanvert fram með Geldingaeyju. 5. Millum Knarrarness og Hjörtseyjar

⁶² Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

⁶³ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 90.

⁶⁴ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

⁶⁵ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

ræður framhald af ál þeim, sem nefndur er í fjórðu grein sem að ending liggur í sjó fram millum Geldingaeyja og Hjörtseyjar-Lambeyjar.6. Útaf Knarrarness til liggjandi eyjum liggja þessi útsker sem tilheyra Knarrarnesi: a) Til útsuðurs af Elliðaey liggur Skarfasker b) Til suðurs af Skarfaskeri liggja Selsker. c) Til vesturs af Selskerjum liggja Bótarsker.⁶⁶

Í Árbók Ferðafélags Íslands, 1953, segir eftirfarandi um Knarrarnes:

Nokkru norðvestar en Straumfjörður er Knarrarnes, en frá Álftanesi liggur ströndin fyrir Mýrum í norðvestur. Skallagrím bar að landi við Knarrarnes, er hann kom hingað, og þar bjó hann fyrsta ár sitt hér á landi. Egilssaga segir, að mjótt eiði væri til lands. Virðist svo einnig hafa verið, er sagan var rituð í byrjun 13. aldar. Nú er eiði það af og orðið um 1000 m breitt sund á flæði, en reitt um fjöru. Skipt hefur og Ægir býlinu í tvær eyjar, og heitir sú óbyggða Niðurnes, en Innes heitir langt nes, sem veit til lands á byggðu eyinni. Hefur sjórinn brotið þar, eins og víðar á Mýrum, ærið land undir sig. Knarrarnes er hlunnindajörð allgagnsöm. Þar bjó allan sinn búskap Ásgeir Bjarnason, veiðimaður mikill, en dýravínur og dúnræktarmaður þjóðkunnur.⁶⁷

4.2.2.4 Suðurbúðarey

Í Jarðabók segir m.a. um Straumfjörð:

Eggver í sjáfarhólmum lítið og dúntekja í sama máta; hefur áður betra verið, en nú í nokkur ár hefur dýr farið í hólmana um fjöru og fordjarfað varpið meinlega.⁶⁸

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir eftirfarandi um jörðina Straumfjörð:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi, Suðurbúðarey, Sandey, Þórirsey, Mjóey, Vesturbúðarey, Kögunarhóley, Krosseyjar tvær, Breiðafit, Litlafit, allar fyrir Straumfjarðarlandi.⁶⁹

Straumfjörður, liggur þar undir fjöldi óbyggðra eyja og skerja, helstar þeirra eru: Suðurbúðarey, fögur varpey í Straumfjarðarröst og Vesturbúðarey fyrir vestan Straumfjörð.⁷⁰

Straumfjörður, 25.1 hndr. Byggð eyja með miklum hlynnindum, heyskap nægilegum en erfiðri fjárbeit á landi. Hér um ½ viku sjávar vestur þaðan hin byggða eyja.⁷¹

⁶⁶ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 83-84.

⁶⁷ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 87.

⁶⁸ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 401.

⁶⁹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

⁷⁰ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

⁷¹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

Í landamerkjabréfi fyrir jörðinni Straumfjörð, sem lesin var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Merkjaskrá Samkvæmt landamerkjalögum 17. Marz 1882 hafa hjer undirskrifaðir menn gjört landamerki fyrir jörðunni Straumfirði í Álftaneshreppi og á þau sáttir og sammála orið að hjer eftir vera skyldu fyrir alda og áborna þessi: 1. Milli Straumfjarðar og Vogalækjar ræður Ølveslækur suðurámóts við torfvörðu þá, sem hlaðin er utan og neðan Ølveslæk, og ræður þaðan sjónhending í stein á Ølvesflagi með klöppuðum krossi á þegar staðið er á þessum steini; á síðast nefnd torfvarða að vera í hlaðna vörðu norðan til á Ølvesholtinu; (sic), en frá steini þessum ræður sjónhending í vörðu á hæsta Þorsteinsholti og er kross klappaður á klettinum hjá henni. [...] 2. gr. Millum Staumfjarðar og Álftaness úr fyrnefndu Þorsteinsholti sjónhending í jarðföll eða upptök Freineskeldu, hvar uppgjörð varða er með kolum í svo ræður keldan fram í Voginn úr keldumynni sjónhending í miðjan Veitustreng, þaðan eftir miðjum ál sunnanvert fram með suðurbúðarey og út miðja Röst, síðan sjónhending úr Rastarmynni beint í mitt Breiðarsund. 3. Milli Straumfjarðar og Knarrarnes frá Ølverslækjarmynni eftir miðri Hestakeldu, fram miðjan Krókselsvog, vestan Kögurnarhólsness og Vesturbúðarey, á miðjan Lambeyjarál; svo eftir honum fyrir vestan Sandey og Sandeyjarsker og þaðan beint fram fyrir vestan Þormóðssker. Þess skal hjer getið að Álftanesi tilheyrir Þormóðssker, sem ítak innan Straumfjarðarlandamerkja.⁷²

Í Árbók Ferðafélags Íslands, 1953, segir eftirfarandi um Straumfjörð:

Straumfjörður er næsti bær vestan Álftaness. Þar var áður útræði. [...] Verzlunarhúsin voru sunnarlega á Straumfjarðareynni, á bakkanum gegn Suður-Búðarey. Á Búðarey sést eða hefur sézt til skamms tíma skipfestingarhringur. Mjög kvað vera breytt þar fram undan, frá því sem áður var, vegna sjávarágangs. En Höllubjargið stendur enn óhagganlegt, en það er suðuroddi eyjarinnar, spölkorn frá bænum. Straumfjörður, býlið, stendur á landsvæði á við stærðartún, sem er nú umflotið, þegar flóð er til sjávar. Austur af Höllubjargi liggur Straumfjarðarröst. Þangað var siglt, og var skipalægi ágætt milli eyjanna Straumfjarðar- og Suður-Búðareyjar, skipin þar svínbundin. Straumfjarðar-Halla var uppi á 15. öld, orðlögð fyrir fjölkynngi. Af henni ganga ýmsar galdrasögur. Í Þjóðsögum Jóns Árnasonar eru frásagnir af henni, skrásettar af séra Þorkeli á Borg, föður Jóns doktors Þorkelssonar (forna). Í Straumfirði er haglega hlaðinn brunnur, mjög forn, við hana kenndur. Sunnan rastarinnar, gegnt Höllubjargi, er Kóranes og Króksnes þar skammt frá.⁷³

⁷² Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 164.

⁷³ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 86.

4.2.2.5 Sandey

Í Jarðabók segir m.a. um Straumfjörð:

Eggver í sjáfarhólmum lítið og dúntekja í sama máta; hefur áður betra verið, en nú í nokkur ár hefur dýr farið í hólmana um fjöru og fordjarfað varpið meinlega.⁷⁴

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir eftirfarandi um jörðina Straumfjörð:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi, Suðurbúðarey, Sandey, Þórirsey, Mjóey, Vesturbúðarey, Kögunarhólsey, Krosseyjar tvær, Breiðafit, Litlafit, allar fyrir Straumfjarðarlandi.⁷⁵

Straumfjörður, liggur þar undir fjöldi óbyggðra eyja og skerja, helstar þeirra eru: Suðurbúðarey, fögur varpey í Straumfjarðarröst og Vesturbúðarey fyrir vestan Straumfjörð.⁷⁶

Straumfjörður, 25.1 hndr. Byggð eyja með miklum hlynnindum, heyskap nægilegum en erfiðri fjarbeit á landi. Hér um ½ viku sjávar vestur þaðan hin byggða eyja.⁷⁷

Í landamerkjabréfi fyrir jörðinni Straumfjörð, sem lesin var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Merkjaskrá Samkvæmt landamerkjalogum 17. Mars 1882 hafa hjer undirskrifaðir menn gjört landamerki fyrir jörðunni Straumfirði í Álftaneshreppi og á þau sáttir og sammála orið að hjer eftir vera skyldu fyrir alda og áborna þessi: 1. Milli Straumfjarðar og Vogalækjar ræður Ølveslækur suðurámóts við torfvörðu þá, sem hlaðin er utan og neðan Ølveslæk, og ræður þaðan sjónhending í stein á Ølvesflagi með klöppuðum krossi á þegar staðið er á þessum steini; á síðast nefnd torfvarða að vera í hlaðna vörðu norðan til á Ølvesholtinu; (sic), en frá steini þessum ræður sjónhending í vörðu á hæsta Þorsteinsholti og er kross klappaður á klettinum hjá henni. [...]2. gr. Millum Staumfjarðar og Álftaness úr fyrnefndu Þorsteinsholti sjónhending í jarðföll eða upptök Freineskeldu, hvar uppgjörð varða er með kolum í svo ræður keldan fram í Voginn úr keldumynni sjónhending í miðjan Veitustreng, þaðan eftir miðjum ál sunnanvert fram með suðurbúðarey og út miðja Röst, síðan sjónhending úr Rastarmynni beint í mitt Breiðarsund. 3. Milli Straumfjarðar og Knarrarnes frá Ølverslækjarmynni eftir miðri Hestakeldu, fram miðjan Krókselsvog, vestan Kögurnarhólsness og Vesturbúðarey, á miðjan Lambeyjarál; svo eftir honum fyrir vestan Sandey og Sandeyjarsker og þaðan

⁷⁴ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 401.

⁷⁵ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

⁷⁶ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

⁷⁷ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

beint fram fyrir vestan Þormóðssker. Þess skal hjer getið að Álftanesi tilheyrir Þormóðssker, sem ítak innan Straumfjarðarlandamerkja.⁷⁸

Í Árbók Ferðafélags Íslands, 1953, segir eftirfarandi um Straumfjörð:

Straumfjörður er næsti bær vestan Álftaness. Þar var áður útræði. [...] Verzlunarhúsin voru sunnarlega á Straumsfjarðareynni, á bakkanum gegn Suður-Búðarey. Á Búðarey sést eða hefur sézt til skamms tíma skipfestingarhringur. Mjög kvað vera breytt þar fram undan, frá því sem áður var, vegna sjávarágangs. En Höllubjargið stendur enn óhagganlegt, en það er suðuroddi eyjarinnar, spölkorn frá bænum. Straumfjörður, býlið, stendur á landsvæði á við stærðartún, sem er nú umflotið, þegar flóð er til sjávar. Austur af Höllubjargi liggur Straumfjarðarröst. Þangað var siglt, og var skipalægi ágætt milli eyjanna Straumfjarðar- og Suður-Búðareyjar, skipin þar svínbundin. Straumfjarðar-Halla var uppi á 15. öld, orðlögð fyrir fjölkynngi. Af henni ganga ýmsar galdrasögur. Í Þjóðsögum Jóns Árnasonar eru frásagnir af henni, skrásettar af séra Þorkeli á Borg, föður Jóns doktors Þorkelssonar (forna). Í Straumfirði er haglega hlaðinn brunnur, mjög forn, við hana kenndur. Sunnan rastarinnar, gegnt Höllubjargi, er Kóranes og Króksnes þar skammt frá.⁷⁹

4.2.2.6 Þórirsey

Í Jarðabók segir m.a. um Straumfjörð:

Eggver í sjáfarhólum lítið og dúntekja í sama máta; hefur áður betra verið, en nú í nokkur ár hefur dýr farið í hólmana um fjöru og fordjarfað varpið meinlega.⁸⁰

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir eftirfarandi um jörðina Straumfjörð:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi, Suðurbúðarey, Sandey, Þórirsey, Mjóey, Vesturbúðarey, Kögunarhólsey, Krosseyjar tvær, Breiðafit, Litlafit, allar fyrir Straumfjarðarlandi.⁸¹

Straumfjörður, liggur þar undir fjöldi óbyggðra eyja og skerja, helstar þeirra eru: Suðurbúðarey, fögur varpey í Straumfjarðarröst og Vesturbúðarey fyrir vestan Straumfjörð.⁸²

Straumfjörður, 25.1 hndr. Byggð eyja með miklum hlynnindum, heyskap nægilegum en erfiðri fjarbeit á landi. Hér um ½ viku sjávar vestur þaðan hin byggða eyja.⁸³

⁷⁸ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 164.

⁷⁹ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 86.

⁸⁰ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 401.

⁸¹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

⁸² Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

⁸³ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

Í landamerkjabréfi fyrir jörðinni Straumfjörð, sem lesin var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Merkjaskrá Samkvæmt landamerkjalögum 17. Marz 1882 hafa hjer undirskrifaðir menn gjört landamerki fyrir jörðunni Straumfirði í Álftaneshreppi og á þau sáttir og sammála orið að hjer eftir vera skyldu fyrir alda og áborna þessi: 1. Milli Straumfjarðar og Vogalækjar ræður Ølveslækur suðurámóts við torfvörðu þá, sem hlaðin er utan og neðan Ølveslæk, og ræður þaðan sjónhending í stein á Ølvesflagi með klöppuðum krossi á þegar staðið er á þessum steini; á síðast nefnd torfvarða að vera í hlaðna vörðu norðan til á Ølvesholtinu; (sic), en frá steini þessum ræður sjónhending í vörðu á hæsta Þorsteinsholti og er kross klappaður á klettinum hjá henni. [...]2. gr. Millum Staumfjarðar og Álftaness úr fyrnefndu Þorsteinsholti sjónhending í jarðföll eða upptök Freineskeldu, hvar uppgjörð varða er með kolum í svo ræður keldan fram í Voginn úr keldumynni sjónhending í miðjan Veitustreng, þaðan eftir miðjum ál sunnanvert fram með suðurbúðarey og út miðja Röst, síðan sjónhending úr Rastarmynni beint í mitt Breiðarsund. 3. Milli Straumfjarðar og Knarrarnes frá Ølverslækjarmynni eftir miðri Hestakeldu, fram miðjan Krókselsvog, vestan Kögurnarhólsness og Vesturbúðarey, á miðjan Lambeyjarál; svo eftir honum fyrir vestan Sandey og Sandeyjarsker og þaðan beint fram fyrir vestan Þormóðssker. Þess skal hjer getið að Álftanesi tilheyrir Þormóðssker, sem ítak innan Straumfjarðarlandamerkja.⁸⁴

Í Árbók Ferðafélags Íslands, 1953, segir eftirfarandi um Straumfjörð:

Straumfjörður er næsti bær vestan Álftaness. Þar var áður útræði. [...] Verzlunarhúsin voru sunnarlega á Straumfjarðareynni, á bakkanum gegn Suður-Búðarey. Á Búðarey sést eða hefur sézt til skamms tíma skipfestingarhringur. Mjög kvað vera breytt þar fram undan, frá því sem áður var, vegna sjávarágangs. En Höllubjargið stendur enn óhagganlegt, en það er suðuroddi eyjarinnar, spölkorn frá bænum. Straumfjörður, býlið, stendur á landsvæði á við stærðartún, sem er nú umflotið, þegar flóð er til sjávar. Austur af Höllubjargi liggur Straumfjarðarröst. Þangað var siglt, og var skipalægi ágætt milli eyjanna Straumfjarðar- og Suður-Búðareyjar, skipin þar svínbundin. Straumfjarðar-Halla var uppi á 15. öld, orðlögð fyrir fjölkynngi. Af henni ganga ýmsar galdrasögur. Í Þjóðsögum Jóns Árnasonar eru frásagnir af henni, skrásettar af séra Þorkeli á Borg, föður Jóns doktors Þorkelssonar (forna). Í Straumfirði er haglega hlaðinn brunnur, mjög forn, við hana kenndur. Sunnan rastarinnar, gegnt Höllubjargi, er Kóranes og Króksnes þar skammt frá.⁸⁵

4.2.2.7 Mjóey

Í Jarðabók segir m.a. um Straumfjörð:

⁸⁴ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 164.

⁸⁵ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 86

Eggver í sjáfarhólum lítið og dúntekja í sama máta; hefur áður betra verið, en nú í nokkur ár hefur dýr farið í hólmana um fjöru og fordjarfað varpið meinlega.⁸⁶

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir eftirfarandi um jörðina Straumfjörð:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi, Suðurbúðarey, Sandey, Þórirsey, Mjóey, Vesturbúðarey, Kögunarhóley, Krosseyjar tvær, Breiðafit, Litlafit, allar fyrir Straumfjarðarlandi.⁸⁷

Straumfjörður, liggur þar undir fjöldi óbyggðra eyja og skerja, helstar þeirra eru: Suðurbúðarey, fögur varpey í Straumfjarðarröst og Vesturbúðarey fyrir vestan Straumfjörð.⁸⁸

Straumfjörður, 25.1 hndr. Byggð eyja með miklum hlynnindum, heyskap nægilegum en erfiðri fjárbeit á landi. Hér um ½ viku sjávar vestur þaðan hin byggða eyja.⁸⁹

Í landamerkjabréfi fyrir jörðinni Straumfjörð, sem lesin var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Merkjaskrá Samkvæmt landamerkjalögum 17. Mars 1882 hafa hjer undirskrifaðir menn gjört landamerki fyrir jörðunni Straumfirði í Álftaneshreppi og á þau sáttir og sammála orið að hjer eftir vera skyldu fyrir alda og áborna þessi: 1. Milli Straumfjarðar og Vogalækjar ræður Ølveslækur suðurámóts við torfvörðu þá, sem hlaðin er utan og neðan Ølveslæk, og ræður þaðan sjónhending í stein á Ølvesflagi með klöppuðum krossi á þegar staðið er á þessum steini; á síðast nefnd torfvarða að vera í hlaðna vörðu norðan til á Ølvesholtinu; (sic), en frá steini þessum ræður sjónhending í vörðu á hæsta Þorsteinsholti og er kross klappaður á klettinum hjá henni. [...]2. gr. Millum Staumfjarðar og Álftaness úr fyrnefndu Þorsteinsholti sjónhending í jarðföll eða upptök Freineskeldu, hvar uppgjörð varða er með kolum í svo ræður keldan fram í Voginn úr keldumynni sjónhending í miðjan Veitustreng, þaðan eftir miðjum ál sunnanvert fram með suðurbúðarey og út miðja Röst, síðan sjónhending úr Rastarmynni beint í mitt Breiðarsund. 3. Milli Straumfjarðar og Knarrarnes frá Ølverslækjarmynni eftir miðri Hestakeldu, fram miðjan Krókselsvog, vestan Kögurnarhólsness og Vesturbúðarey, á miðjan Lambeyjarál; svo eftir honum fyrir vestan Sandey og Sandeyjarsker og þaðan beint fram fyrir vestan Þormóðssker. Þess skal hjer getið að Álftanesi tilheyrir Þormóðssker, sem ítak innan Straumfjarðarlandamerkja.⁹⁰

⁸⁶ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 401.

⁸⁷ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79

⁸⁸ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103

⁸⁹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113

⁹⁰ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 164.

Í Árbók Ferðafélags Íslands 1953 segir eftirfarandi um Straumfjörð:

Straumfjörður er næsti bær vestan Álftaness. Þar var áður útræði. [...] Verzlunarhúsin voru sunnarlega á Straumfjarðareyinni, á bakkanum gegn Suður-Búðarey. Á Búðarey sést eða hefur sézt til skamms tíma skipfestingarhringur. Mjög kvað vera breytt þar fram undan, frá því sem áður var, vegna sjávarágangs. En Höllubjargið stendur enn óhagganlegt, en það er suðuroddi eyjarinnar, spölkorn frá bænum. Straumfjörður, býlið, stendur á landsvæði á við stærðartún, sem er nú umflotið, þegar flóð er til sjávar. Austur af Höllubjargi liggur Straumfjarðarröst. Þangað var siglt, og var skipalægi ágætt milli eyjanna Straumfjarðar- og Suður-Búðareyjar, skipin þar svínbundin. Straumfjarðar-Halla var uppi á 15. öld, orðlögð fyrir fjölkynngi. Af henni ganga ýmsar galdrasögur. Í Þjóðsögum Jóns Árnasonar eru frásagnir af henni, skrásettar af séra Þorkeli á Borg, föður Jóns doktors Þorkelssonar (forna). Í Straumfirði er haglega hlaðinn brunnur, mjög forn, við hana kenndur. Sunnan rastarinnar, gegnt Höllubjargi, er Kóranes og Króksnes þar skammt frá.⁹¹

4.2.2.8 Vesturbúðarey

Í Jarðabók segir m.a. um Straumfjörð:

Eggver í sjáfarhólum lítið og dúntekja í sama máta; hefur áður betra verið, en nú í nokkur ár hefur dýr farið í hólmana um fjöru og fordjarfað varpið meinlega.⁹²

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir eftirfarandi um jörðina Straumfjörð:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi, Suðurbúðarey, Sandey, Þórirsey, Mjóey, Vesturbúðarey, Kögunarhólsey, Krossseyjar tvær, Breiðafit, Litlafit, allar fyrir Straumfjarðarlandi.⁹³

Straumfjörður, liggur þar undir fjöldi óbyggðra eyja og skerja, helstar þeirra eru: Suðurbúðarey, fögur varpey í Straumfjarðarröst og Vesturbúðarey fyrir vestan Straumfjörð.⁹⁴

Straumfjörður, 25.1 hndr. Byggð eyja með miklum hlynnindum, heyskap nægilegum en erfiðri fjarbeit á landi. Hér um ½ viku sjávar vestur þaðan hin byggða eyja.⁹⁵

Í landamerkjabréfi fyrir jörðinni Straumfjörð, sem lesin var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

⁹¹ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 86

⁹² Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 401.

⁹³ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

⁹⁴ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

⁹⁵ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

Merkjaskrá Samkvæmt landamerkjalögum 17. Mars 1882 hafa hjer undirskrifadir menn gjört landamerki fyrir jörðunni Straumfirði í Álftaneshreppi og á þau sáttir og sammála orið að hjer eftir vera skyldu fyrir alda og áborna þessi: 1. Milli Straumfjarðar og Vogalækjar ræður Ølveslækur suðurámóts við torfvörðu þá, sem hlaðin er utan og neðan Ølveslæk, og ræður þaðan sjónhending í stein á Ølvesflagi með klöppuðum krossi á þegar staðið er á þessum steini; á síðast nefnd torfvarða að vera í hlaðna vörðu norðan til á Ølvesholtinu; (sic), en frá steini þessum ræður sjónhending í vörðu á hæsta Þorsteinsholti og er kross klappaður á klettinum hjá henni. [...]2. gr. Millum Staumfjarðar og Álftaness úr fyrnefndu Þorsteinsholti sjónhending í jarðföll eða upptök Freineskeldu, hvar uppgjörð varða er með kolum í svo ræður keldan fram í Voginn úr keldumynni sjónhending í miðjan Veitustreng, þaðan eftir miðjum ál sunnanvert fram með suðurbúðarey og út miðja Röst, síðan sjónhending úr Rastarmynni beint í mitt Breiðarsund. 3. Milli Straumfjarðar og Knarrarnes frá Ølverslækjarmynni eftir miðri Hestakeldu, fram miðjan Krókselsvog, vestan Kögurnarhólsness og Vesturbúðarey, á miðjan Lambeyjarál; svo eftir honum fyrir vestan Sandey og Sandeyjarsker og þaðan beint fram fyrir vestan Þormóðssker. Þess skal hjer getið að Álftanesi tilheyrir Þormóðssker, sem ítak innan Straumfjarðarlandamerkja.⁹⁶

Í Árbók Ferðafélags Íslands 1953 segir eftirfarandi um Straumfjörð:

Straumfjörður er næsti bær vestan Álftaness. Þar var áður útræði. [...] Verzlunarhúsin voru sunnarlega á Straumfjarðareynni, á bakkanum gegn Suður-Búðarey. Á Búðarey sést eða hefur sézt til skamms tíma skipfestingarhringur. Mjög kvað vera breytt þar fram undan, frá því sem áður var, vegna sjávarágangs. En Höllubjargið stendur enn óhagganlegt, en það er suðuroddi eyjarinnar, spölkorn frá bænum. Straumfjörður, býlið, stendur á landsvæði á við stærðartún, sem er nú umflotið, þegar flóð er til sjávar. Austur af Höllubjargi liggur Straumfjarðarröst. Þangað var siglt, og var skipalægi ágætt milli eyjanna Straumfjarðar- og Suður-Búðareyjar, skipin þar svínbundin. Straumfjarðar-Halla var uppi á 15. öld, orðlögð fyrir fjölkynngi. Af henni ganga ýmsar galdrasögur. Í Þjóðsögum Jóns Árnasonar eru frásagnir af henni, skrásettar af séra Þorkeli á Borg, föður Jóns doktors Þorkelssonar (forna). Í Straumfirði er haglega hlaðinn brunnur, mjög forn, við hana kenndur. Sunnan rastarinnar, gegnt Höllubjargi, er Kóranes og Króksnes þar skammt frá.⁹⁷

4.2.2.9. Kögurnarhólsey

Í Jarðabók segir m.a. um Straumfjörð:

Eggver í sjáfarhólmum lítið og dúntekja í sama máta; hefur áður betra verið, en nú í nokkur ár hefur dýr farið í hólmana um fjöru og fordjarfað varpið meinlega.⁹⁸

⁹⁶ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 164.

⁹⁷ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 86

⁹⁸ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 401.

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir eftirfarandi um jörðina Straumfjörð:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi, Suðurbúðarey, Sandey, Þórirsey, Mjóey, Vesturbúðarey, Kögunarhólsey, Krosseyjar tvær, Breiðafit, Litlafit, allar fyrir Straumfjarðarlandi.⁹⁹

Straumfjörður, liggur þar undir fjöldi óbyggðra eyja og skerja, helstar þeirra eru: Suðurbúðarey, fögur varpey í Straumfjarðarröst og Vesturbúðarey fyrir vestan Straumfjörð.¹⁰⁰

Straumfjörður, 25.1 hndr. Byggð eyja með miklum hlynnindum, heyskap nægilegum en erfiðri fjárbeit á landi. Hér um ½ viku sjávar vestur þaðan hin byggða eyja.¹⁰¹

Í landamerkjabréfi fyrir jörðinni Straumfjörð, sem lesin var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Merkjaskrá Samkvæmt landamerkjalögum 17. Marz 1882 hafa hjer undirskrifadir menn gjört landamerki fyrir jörðunni Straumfirði í Álftaneshreppi og á þau sáttir og sammála orið að hjer eftir vera skyldu fyrir alda og áborna þessi: 1. Milli Straumfjarðar og Vogalækjar ræður Ølveslækur suðurámóts við torfvörðu þá, sem hlaðin er utan og neðan Ølveslæk, og ræður þaðan sjónhending í stein á Ølvesflagi með klöppuðum krossi á þegar staðið er á þessum steini; á síðast nefnd torfvarða að vera í hlaðna vörðu norðan til á Ølvesholtinu; (sic), en frá steini þessum ræður sjónhending í vörðu á hæsta Þorsteinsholti og er kross klappaður á klettinum hjá henni. [...]2. gr. Millum Staumfjarðar og Álftaness úr fyrnefndu Þorsteinsholti sjónhending í jarðföll eða upptök Freineskeldu, hvar uppgjörð varða er með kolum í svo ræður keldan fram í Voginn úr keldumynni sjónhending í miðjan Veitustreng, þaðan eftir miðjum ál sunnanvert fram með suðurbúðarey og út miðja Röst, síðan sjónhending úr Rastarmynni beint í mitt Breiðarsund. 3. Milli Straumfjarðar og Knarrarnes frá Ølverslækjarmynni eftir miðri Hestakeldu, fram miðjan Krókselsvog, vestan Kögunarhólsness og Vesturbúðarey, á miðjan Lambeyjarál; svo eftir honum fyrir vestan Sandey og Sandeyjarsker og þaðan beint fram fyrir vestan Þormóðssker. Þess skal hjer getið að Álftanesi tilheyrir Þormóðssker, sem ítak innan Straumfjarðarlandamerkja.¹⁰²

Í Árbók Ferðafélags Íslands 1953 segir eftirfarandi um Straumfjörð:

Straumfjörður er næsti bær vestan Álftaness. Þar var áður útræði. [...] Verzlunarhúsin voru sunnarlega á Straumfjarðareynni, á bakkanum gegn Suður-Búðarey. Á Búðarey sést eða hefur sézt til skamms tíma skipfestingarhringur. Mjög kvað vera breytt þar fram undan, frá því sem áður

⁹⁹ Sögufélag Örnefnastofnun Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

¹⁰⁰ Sögufélag Örnefnastofnun Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

¹⁰¹ Sögufélag Örnefnastofnun Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

¹⁰² Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 164.

var, vegna sjávarágangs. En Höllubjargið stendur enn óhagganlegt, en það er suðuroddi eyjarinnar, spölkorn frá bænum. Straumfjörður, býlið, stendur á landsvæði á við stærðartún, sem er nú umflotið, þegar flóð er til sjávar. Austur af Höllubjargi liggur Straumfjarðarröst. Þangað var siglt, og var skipalægi ágætt milli eyjanna Straumfjarðar- og Suður-Búðareyjar, skipin þar svínbundin. Straumfjarðar-Halla var uppi á 15. öld, orðlögð fyrir fjölkynngi. Af henni ganga ýmsar galdrasögur. Í Þjóðsögum Jóns Árnasonar eru frásagnir af henni, skrásettar af séra Þorkeli á Borg, föður Jóns doktors Þorkelssonar (forna). Í Straumfirði er haglega hlaðinn brunnur, mjög forn, við hana kenndur. Sunnan rastarinnar, gegnt Höllubjargi, er Kóranes og Króksnes þar skammt frá.¹⁰³

4.2.2.10. Krosseyjar tvær

Í Jarðabók segir m.a. um Straumfjörð:

Eggver í sjáfarhólmum lítið og dúntekja í sama máta; hefur áður betra verið, en nú í nokkur ár hefur dýr farið í hólmana um fjöru og fordjarfað varpið meinlega.¹⁰⁴

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir eftirfarandi um jörðina Straumfjörð:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi, Suðurbúðarey, Sandey, Þórirsey, Mjóey, Vesturbúðarey, Kögunarhólsey, Krosseyjar tvær, Breiðafit, Litlafit, allar fyrir Straumfjarðarlandi.¹⁰⁵

Straumfjörður, liggur þar undir fjöldi óbyggðra eyja og skerja, helstar þeirra eru: Suðurbúðarey, fögur varpey í Straumfjarðarröst og Vesturbúðarey fyrir vestan Straumfjörð.¹⁰⁶

Straumfjörður, 25.1 hndr. Byggð eyja með miklum hlynnindum, heyskap nægilegum en erfðri fjárbeit á landi. Hér um ½ viku sjávar vestur þaðan hin byggða eyja.¹⁰⁷

Í landamerkjabréfi fyrir jörðinni Straumfjörð, sem lesin var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Merkjaskrá Samkvæmt landamerkjalogum 17. Marz 1882 hafa hjer undirskrifaðir menn gjört landamerki fyrir jörðunni Straumfirði í Álftaneshreppi og á þau sáttir og sammála orið að hjer eftir vera skyldu fyrir alda og áborna þessi: 1. Milli Straumfjarðar og Vogalækjar ræður Ølveslækur suðurámóts við torfvörðu þá, sem hlaðin er utan og neðan Ølveslæk, og ræður þaðan sjónhending í stein á Ølvesflagi með klöppuðum krossi á þegar staðið er

¹⁰³ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 86

¹⁰⁴ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 401.

¹⁰⁵ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79

¹⁰⁶ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103

¹⁰⁷ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113

á þessum steini; á síðast nefnd torfvarða að vera í hlaðna vörðu norðan til á Ølvesholtinu; (sic), en frá steini þessum ræður sjónhending í vörðu á hæsta Þorsteinsholti og er kross klappaður á klettinum hjá henni. [...]2. gr. Millum Staumfjarðar og Álftaness úr fyrnefndu Þorsteinsholti sjónhending í jarðföll eða upptök Freineskeldu, hvar uppgjörð varða er með kolum í svo ræður keldan fram í Voginn úr keldumynni sjónhending í miðjan Veitustreng, þaðan eftir miðjum ál sunnanvert fram með suðurbúðarey og út miðja Röst, síðan sjónhending úr Rastarmynni beint í mitt Breiðarsund. 3. Milli Straumfjarðar og Knarrarnes frá Ølverslækjarmynni eftir miðri Hestakeldu, fram miðjan Krókselsvog, vestan Kögurnarhólsness og Vesturbúðarey, á miðjan Lambeyjarál; svo eftir honum fyrir vestan Sandey og Sandeyjarsker og þaðan beint fram fyrir vestan Þormóðssker. Þess skal hjer getið að Álftanesi tilheyrir Þormóðssker, sem ítak innan Straumfjarðarlandamerkja.¹⁰⁸

Í Árbók Ferðafélags Íslands 1953 segir eftirfarandi um Straumfjörð:

Straumfjörður er næsti bær vestan Álftaness. Þar var áður útræði. [...] Verzlunarhúsin voru sunnarlega á Straumfjarðareynni, á bakkanum gegn Suður-Búðarey. Á Búðarey sést eða hefur sézt til skamms tíma skipfestingarhringur. Mjög kvað vera breytt þar fram undan, frá því sem áður var, vegna sjávarágangs. En Höllubjargið stendur enn óhagganlegt, en það er suðuroddi eyjarinnar, spölkorn frá bænum. Straumfjörður, býlið, stendur á landsvæði á við stærðartún, sem er nú umflotið, þegar flóð er til sjávar. Austur af Höllubjargi liggur Straumfjarðarröst. Þangað var siglt, og var skipalægi ágætt milli eyjanna Straumfjarðar- og Suður-Búðareyjar, skipin þar svínbundin. Straumfjarðar-Halla var uppi á 15. öld, orðlögð fyrir fjölkynngi. Af henni ganga ýmsar galdrasögur. Í Þjóðsögum Jóns Árnasonar eru frásagnir af henni, skrásettar af séra Þorkeli á Borg, föður Jóns doktors Þorkelssonar (forna). Í Straumfirði er haglega hlaðinn brunnur, mjög forn, við hana kenndur. Sunnan rastarinnar, gegnt Höllubjargi, er Kóranes og Króksnes þar skammt frá.¹⁰⁹

4.2.2.11 Breiðafit

Í Jarðabók segir m.a. um Straumfjörð:

Eggver í sjáfarhólmum lítið og dúntekja í sama máta; hefur áður betra verið, en nú í nokkur ár hefur dýr farið í hólmana um fjöru og fordjarfað varpið meinlega.¹¹⁰

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir eftirfarandi um jörðina Straumfjörð:

¹⁰⁸ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 164.

¹⁰⁹ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 86

¹¹⁰ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 401.

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi, Suðurbúðarey, Sandey, Þórirsey, Mjóey, Vesturbúðarey, Kögunarhólsey, Krosseyjar tvær, Breiðafit, Litlafit, allar fyrir Straumfjarðarlandi.¹¹¹

Straumfjörður, liggur þar undir fjöldi óbyggðra eyja og skerja, helstar þeirra eru: Suðurbúðarey, fögur varpey í Straumfjarðarröst og Vesturbúðarey fyrir vestan Straumfjörð.¹¹²

Straumfjörður, 25.1 hndr. Byggð eyja með miklum hlynnindum, heyskap nægilegum en erfiðri fjarbeit á landi. Hér um ½ viku sjávar vestur þaðan hin byggða eyja.¹¹³

Í landamerkjabréfi fyrir jörðinni Straumfjörð, sem lesin var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Merkjaskrá Samkvæmt landamerkjalögum 17. Marz 1882 hafa hjer undirskrifadir menn gjört landamerki fyrir jörðunni Straumfirði í Álftaneshreppi og á þau sáttir og sammála orið að hjer eftir vera skyldu fyrir alda og áborna þessi: 1. Milli Straumfjarðar og Vogalækjar ræður Ølveslækur suðurámóts við torfvörðu þá, sem hlaðin er utan og neðan Ølveslæk, og ræður þaðan sjónhending í stein á Ølvesflagi með klöppuðum krossi á þegar staðið er á þessum steini; á síðast nefnd torfvarða að vera í hlaðna vörðu norðan til á Ølvesholtinu; (sic), en frá steini þessum ræður sjónhending í vörðu á hæsta Þorsteinsholti og er kross klappaður á klettinum hjá henni. [...]2. gr. Millum Staumfjarðar og Álftaness úr fyrnefndu Þorsteinsholti sjónhending í jarðföll eða upptök Freineskeldu, hvar uppgjörð varða er með kolum í svo ræður keldan fram í Voginn úr keldumynni sjónhending í miðjan Veitustreng, þaðan eftir miðjum ál sunnanvert fram með suðurbúðarey og út miðja Röst, síðan sjónhending úr Rastarmynni beint í mitt Breiðarsund. 3. Milli Straumfjarðar og Knarrarnes frá Ølverslækjarmynni eftir miðri Hestakeldu, fram miðjan Krókselsvog, vestan Kögurnarhólsness og Vesturbúðarey, á miðjan Lambeyjarál; svo eftir honum fyrir vestan Sandey og Sandeyjarsker og þaðan beint fram fyrir vestan Þormóðssker. Þess skal hjer getið að Álftanesi tilheyrir Þormóðssker, sem ítak innan Straumfjarðarlandamerkja.¹¹⁴

Í Árbók Ferðafélags Íslands 1953 segir eftirfarandi um Straumfjörð:

Straumfjörður er næsti bær vestan Álftaness. Þar var áður útræði. [...] Verzlunarhúsin voru sunnarlega á Straumfjarðareynni, á bakkanum gegn Suður-Búðarey. Á Búðarey sést eða hefur sézt til skamms tíma skipfestingarhringur. Mjög kvað vera breytt þar fram undan, frá því sem áður var, vegna sjávarágangs. En Höllubjargið stendur enn óhagganlegt, en það er

¹¹¹ Sögufélag Örnefnastofnun Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

¹¹² Sögufélag Örnefnastofnun Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

¹¹³ Sögufélag Örnefnastofnun Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

¹¹⁴ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 164.

suðuroddi eyjarinnar, spölkorn frá bænum. Straumfjörður, býlið, stendur á landsvæði á við stærðartún, sem er nú umflotið, þegar flóð er til sjávar. Austur af Höllubjargi liggur Straumfjarðarröst. Þangað var siglt, og var skipalægi ágætt milli eyjanna Straumfjarðar- og Suður-Búðareyjar, skipin þar svínbundin. Straumfjarðar-Halla var uppi á 15. öld, orðlögð fyrir fjölkynngi. Af henni ganga ýmsar galdrasögur. Í Þjóðsögum Jóns Árnasonar eru frásagnir af henni, skrásettar af séra Þorkeli á Borg, föður Jóns doktors Þorkelssonar (forna). Í Straumfirði er haglega hlaðinn brunnur, mjög forn, við hana kenndur. Sunnan rastarinnar, gegnt Höllubjargi, er Kóranes og Króksnes þar skammt frá.¹¹⁵

4.2.2.12 Litlafit

Í Jarðabók segir m.a. um Straumfjörð:

Eggver í sjáfarhólmum lítið og dúntekja í sama máta; hefur áður betra verið, en nú í nokkur ár hefur dýr farið í hólmana um fjöru og fordjarfað varpið meinlega.¹¹⁶

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir eftirfarandi um jörðina Straumfjörð:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi, Suðurbúðarey, Sandey, Þórirsey, Mjóey, Vesturbúðarey, Kögunarhólsey, Krosseyjar tvær, Breiðafit, Litlafit, allar fyrir Straumfjarðarlandi.¹¹⁷

Straumfjörður, liggur þar undir fjöldi óbyggðra eyja og skerja, helstar þeirra eru: Suðurbúðarey, fögur varpey í Straumfjarðarröst og Vesturbúðarey fyrir vestan Straumfjörð.¹¹⁸

Straumfjörður, 25.1 hndr. Byggð eyja með miklum hlynnindum, heyskap nægilegum en erfiðri fjárbeit á landi. Hér um ½ viku sjávar vestur þaðan hin byggða eyja.¹¹⁹

Í landamerkjabréfi fyrir jörðinni Straumfjörð, sem lesin var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Merkjaskrá Samkvæmt landamerkjalögum 17. Marz 1882 hafa hjer undirskrifaðir menn gjört landamerki fyrir jörðunni Straumfirði í Álftaneshreppi og á þau sáttir og sammála orið að hjer eftir vera skyldu fyrir alda og áborna þessi: 1. Milli Straumfjarðar og Vogalækjar ræður Ølveslækur suðurámóts við torfvörðu þá, sem hlaðin er utan og neðan Ølveslæk, og ræður þaðan sjónhending í stein á Ølvesflagi með klöppuðum krossi á þegar staðið er á þessum steini; á síðast nefnd torfvarða að vera í hlaðna vörðu norðan til á

¹¹⁵ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 86

¹¹⁶ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 401.

¹¹⁷ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

¹¹⁸ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 103.

¹¹⁹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 113.

Ølvesholtinu; (sic), en frá steini þessum ræður sjónhending í vörðu á hæsta Þorsteinsholti og er kross klappaður á klettinum hjá henni. [...]2. gr. Millum Staumfjarðar og Álftaness úr fyrnefndu Þorsteinsholti sjónhending í jarðföll eða upptök Freineskeldu, hvar uppgjörð varða er með kolum í svo ræður keldan fram í Voginn úr keldumynni sjónhending í miðjan Veitustreng, þaðan eftir miðjum ál sunnanvert fram með suðurbúðarey og út miðja Röst, síðan sjónhending úr Rastarmynni beint í mitt Breiðarsund. 3. Milli Straumfjarðar og Knarrarnes frá Ølverslækjarmynni eftir miðri Hestakeldu, fram miðjan Krókselsvog, vestan Kögurnarhólsness og Vesturbúðarey, á miðjan Lambeyjarál; svo eftir honum fyrir vestan Sandey og Sandeyjarsker og þaðan beint fram fyrir vestan Þormóðssker. Þess skal hjer getið að Álftanesi tilheyrir Þormóðssker, sem ítak innan Straumfjarðarlandamerkjá.¹²⁰

Í Árbók Ferðafélags Íslands 1953 segir eftirfarandi um Straumfjörð:

Straumfjörður er næsti bær vestan Álftaness. Þar var áður útræði. [...] Verzlunarhúsin voru sunnarlega á Straumfjarðareynni, á bakkanum gegn Suður-Búðarey. Á Búðarey sést eða hefur sézt til skamms tíma skipfestingarhringur. Mjög kvað vera breytt þar fram undan, frá því sem áður var, vegna sjávarágangs. En Höllubjargið stendur enn óhagganlegt, en það er suðuroddi eyjarinnar, spölkorn frá bænum. Straumfjörður, býlið, stendur á landsvæði á við stærðartún, sem er nú umflotið, þegar flóð er til sjávar. Austur af Höllubjargi liggur Straumfjarðarröst. Þangað var siglt, og var skipalægi ágætt milli eyjanna Straumfjarðar- og Suður-Búðareyjar, skipin þar svínbundin. Straumfjarðar-Halla var uppi á 15. öld, orðlögð fyrir fjölkynngi. Af henni ganga ýmsar galdrasögur. Í Þjóðsögum Jóns Árnasonar eru frásagnir af henni, skrásettar af séra Þorkeli á Borg, föður Jóns doktors Þorkelssonar (forna). Í Straumfirði er haglega hlaðinn brunnur, mjög forn, við hana kenndur. Sunnan rastarinnar, gegnt Höllubjargi, er Kóranes og Króksnes þar skammt frá.¹²¹

4.2.2.13 Strákar

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a.:

Akrar, [...] í austnorður frá nesendanum, hér um bil 40 faðma, er ey dálítill nefnd Byrða, umgirt klettum með litlu grasi í kollinum. Vestur undan nesendanum eru 2 sker, uppháfir strípar, kallaðir Strákar.¹²²

4.2.2.14 Kjaransey

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a.

¹²⁰ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 164.

¹²¹ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 86.

¹²² Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 155.

Í ósnum er Kjaransey, sem segir frá í Bjarnarsögu Hítðalakappa. „Var hún gagnauðug, bæði að selveri og eggveri, og þar voru slátur (slægjur) í og sæði.“ Fylgdi eyjan þá Hítarnesi, en nú liggur hún undir Akra.¹²³

4.2.2.15 Hjallhólmar

Í Jarðabók segir eftirfarandi um jörðina Hamraenda:

Eggver í vatns og sjáfarhólmum og dúntekja þar af hefur áður verið gagnvænt, en nú mjög svipult nokkur ár og gagnlítið.¹²⁴

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Hamraenda:

Hjáleiga eins og Seljar, skammt fyrir sunnan þá. [...] 11 grashólmar liggja undir jörð þessa að stærð frá 10 til 50 faðma á lengd en á breitt frá 15 til 30 faðma. 2 hólmar í suður frá bænum grasi vaxnir heita Hjallhólmar, í suður frá þeim: Fitjaness, í það fjarar og er í því gott gras og æðavarp. Þaðan í útsuður er Fitjanessþúfa grasi vaxin, í útsuður þaðan er Langhólmi grasi vaxinn með klettum allt í kring. Í útsuður þaðan er Kringluhólmi grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er Enghólmi, í sömu átt þaðan er Steðji, 6 faðma á l(engd), 2 á br(eidd), 4 faðmar á hæð, grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er graslaus klettur, heitir Klefi, ekki fellur yfir hann. Þaðan í vestur útsuður er Skjaldarhólmi. Eggver og æðardúntekja er í öllum hólmunum nema Klefa.¹²⁵

Í landamerkjabréfi dags. júlí 1923 sem þinglesið á manntalsþingi 21. júní 1924, segir eftirfarandi um Hamraenda:

1. Móti Hundastapa: Úr torfvörðu við Bræðrungafljót – í Jarðhólmalæk – bein lína í háan standklett norðan við sunnið norðan Kolásmel þaðan beint um vörðu í keldu, er kemur í Álftá neðan Tröllshamar. 2. Móti Álftárósi: Frá síðastnefndri keldu ræður Álftá og dýpsti áll hennar í leirunum fram á móts við Áróshólma að vestan, þaðan ræður sjónhending suðvestur yfir leirana í gamla áralinn austan Enghólma og ræður sá áll fram fyrir sunnan Enghólma og svo vestur framan Steðja og í aðal álinn sem kemur fram vestan hólmanna. 3. Móti Hjörsey: Frá síðasttöldum merkjum bein lína norðvestur framan Stakasker og Hamrendanes, þar til að saman bera merkjavörður á landi milli Hamrenda og Selja, þaðan ræður lína beint norður á nefndarvörður austan Sandtáreyri uns Skutulseyjarhúsið ber í syðri Þrengsli (þ.e. Keldukjapt). 4. Móti Seljum: Eftir síðasttaldri norður línu, austan Sandtáreyri, um torfvörðu norðan dýpstu kelduna sem kemur í vögin vestan Hamrenda og í grjótvörðu hina næstu norðaustan Grensás, þaðan bein lína í vestur um vörðu nærri Hólmakotsvatni og vestur í miðju vatnsins í stefnu norðan til við Torfhólinn. 5. Móti Hólmakoti: Þar liggja merkin norðaustur eftir endilöngu vatninu, milli

¹²³ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 91-93.

¹²⁴ Jarðabók Arna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 426.

¹²⁵ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 167.

hólmanna og í mynni Jarðhólmalækjar, þaðan ræður lækurinn upp í Bræðmundafljót.¹²⁶

4.2.2.16 Fitjanes

Í Jarðabók segir eftirfarandi um jörðina Hamraenda:

Eggver í vatns og sjáfarhólum og dúntekja þar af hefur áður verið gagnvænt, en nú mjög svipult nokkur ár og gagnlítið.¹²⁷

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Hamraenda:

Hjáleiga eins og Seljar, skammt fyrir sunnan þá. [...] 11 grashólmar liggja undir jörð þessa að stærð frá 10 til 50 faðma á lengd en á breitt frá 15 til 30 faðma. 2 hólmar í suður frá bænum grasi vaxnir heita Hjallhólmar, í suður frá þeim: Fitjanes, í það fjarar og er í því gott gras og æðavarp. Þaðan í útsuður er Fitjanesþúfa grasi vaxin, í útsuður þaðan er Langhólmi grasi vaxinn með klettum allt í kring. Í útsuður þaðan er Kringluhólmi grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er Enghólmi, í sömu átt þaðan er Steðji, 6 faðma á l(engd), 2 á br(eidd), 4 faðmar á hæð, grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er graslaus klettur, heitir Klefi, ekki fellur yfir hann. Þaðan í vestur útsuður er Skjaldarhólmi. Eggver og æðardúnstekja er í öllum hólmunum nema Klefa.¹²⁸

Í landamerkjabréfi dags. júlí 1923 sem þinglesið á manntalsþingi 21. júní 1924, segir eftirfarandi um Hamraenda:

1. Móti Hundastapa: Úr torfvörðu við Bræðrungefhljót – í Jarðhólmalæk – bein lína í háan standklett norðan við sunnið norðan Kolásmel þaðan beint um vörðu í keldu, er kemur í Álftá neðan Tröllshamar. 2. Móti Álftárósi: Frá síðastnefndri keldu ræður Álftá og dýpsti áll hennar í leirunum fram á móts við Áróshólma að vestan, þaðan ræður sjónhending suðvestur yfir leirana í gamla áralinn austan Enghólma og ræður sá áll fram fyrir sunnan Enghólma og svo vestur framan Steðja og í aðal álinn sem kemur fram vestan hólmana. 3. Móti Hjörsey: Frá síðastöldum merkjum bein lína norðvestur framan Stakasker og Hamrendanes, þar til að saman bera merkjavörður á landi milli Hamrenda og Selja, þaðan ræður lína beint norður á nefndarvörður austan Sandtáreyri uns Skutulseyjarhúsið ber í syðri Þrengsli (þ.e. Keldukjapt). 4. Móti Seljum: Eftir síðastaldri norður línu, austan Sandtáreyri, um torfvörðu norðan dýpstu kelduna sem kemur í voginn vestan Hamrenda og í grjótvörðu hina næstu norðaustan Grensás, þaðan bein lína í vestur um vörðu nærri Hólmakotsvatni og vestur í miðju vatnsins í stefnu norðan til við Torfhólinn. 5. Móti

¹²⁶ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 129.

¹²⁷ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 426.

¹²⁸ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 167.

Hólmakoti: Þar liggja merkin norðaustur eftir endilöngu vatninu, milli hólmanna og í mynni Jarðhólmalækjar, þaðan ræður lækurinn upp í Bræðmundafljót.¹²⁹

4.2.2.17 Fitjanespúfa

Í Jarðabók segir eftirfarandi um jörðina Hamraenda:

Eggver í vatns og sjáfarhólum og dúntekja þar af hefur áður verið gagnvænt, en nú mjög svipult nokkur ár og gagnlítið.¹³⁰

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Hamraenda:

Hjáleiga eins og Seljar, skammt fyri sunnan þá. [...] 11 grashólmar liggja undir jörð þessa að stærð frá 10 til 50 faðma á lengd en á breitt frá 15 til 30 faðma. 2 hólmar í suður frá bænum grasi vaxnir heita Hjallhólmar, í suður frá þeim: Fitjanespúfa, í það fjarar og er í því gott gras og æðavarp. Þaðan í útsuður er Fitjanesspúfa grasi vaxin, í útsuður þaðan er Langhólmi grasi vaxinn með klettum allt í kring. Í útsuður þaðan er Kringluhólmi grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er Enghólmi, í sömu átt þaðan er Steðji, 6 faðma á l(engd), 2 á br(eidd), 4 faðmar á hæð, grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er graslaus klettur, heitir Klefi, ekki fellur yfir hann. Þaðan í vestur útsuður er Skjaldarhólmi. Eggver og æðardúnstekja er í öllum hólmunum nema Klefa.¹³¹

Í landamerkjabréfi dags. júlí 1923 sem þinglesið á manntalsþingi 21. júní 1924, segir eftirfarandi um Hamraenda:

1. Móti Hundastapa: Úr torfvörðu við Bræðrungeflljót – í Jarðhólmalæk – bein lína í háan standklett norðan við sunnið norðan Kolásmel þaðan beint um vörðu í keldu, er kemur í Álftá neðan Tröllshamar. 2. Móti Álftárósi: Frá síðastnefndri keldu ræður Álftá og dýpsti áll hennar í leirunum fram á móts við Áróshólma að vestan, þaðan ræður sjónhending suðvestur yfir leirana í gamla áralinn austan Enghólma og ræður sá áll fram fyrir sunnan Enghólma og svo vestur framan Steðja og í aðal álinn sem kemur fram vestan hólmana. 3. Móti Hjörsey: Frá síðasttöldum merkjum bein lína norðvestur framan Stakasker og Hamrendanes, þar til að saman bera merkjavörður á landi milli Hamrenda og Selja, þaðan ræður lína beint norður á nefndarvörður austan Sandtáreyri uns Skutulseyjarhúsið ber í syðri Þrengslí (þ.e. Keldukjapt). 4. Móti Seljum: Eftir síðasttaldri norður línu, austan Sandtáreyri, um torfvörðu norðan dýpstu kelduna sem kemur í voginn vestan Hamrenda og í grjótvörðu hina næstu norðaustan Grensás, þaðan bein lína í vestur um vörðu nærri Hólmakotsvatni og vestur í miðju vatnsins í stefnu norðan til við Torfhólinn. 5. Móti Hólmakoti: Þar liggja merkin norðaustur eftir endilöngu vatninu, milli

¹²⁹ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 129.

¹³⁰ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 426.

¹³¹ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 167.

hólmanna og í mynni Jarðhólmalækjar, þaðan ræður lækurinn upp í Bræðmundafljót.¹³²

4.2.2.18 Langhólmi

Í Jarðabók segir eftirfarandi um jörðina Hamraenda:

Eggver í vatns og sjáfarhólum og dúntekja þar af hefur áður verið gagnvænt, en nú mjög svipult nokkur ár og gagnlítið.¹³³

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Hamraenda:

Hjáleiga eins og Seljar, skammt fyrir sunnan þá. [...] 11 grashólmar liggja undir jörð þessa að stærð frá 10 til 50 faðma á lengd en á breitt frá 15 til 30 faðma. 2 hólmar í suður frá bænum grasi vaxnir heita Hjallhólmar, í suður frá þeim: Fitjanes, í það fjarar og er í því gott gras og æðavarp. Þaðan í útsuður er Fitjanessþúfa grasi vaxin, í útsuður þaðan er Langhólmi grasi vaxinn með klettum allt í kring. Í útsuður þaðan er Kringluhólmi grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er Enghólmi, í sömu átt þaðan er Steðji, 6 faðma á l(engd), 2 á br(eidd), 4 faðmar á hæð, grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er graslaus klettur, heitir Klefi, ekki fellur yfir hann. Þaðan í vestur útsuður er Skjaldarhólmi. Eggver og æðardúnstekja er í öllum hólmunum nema Klefa.¹³⁴

Í landamerkjabréfi dags. júlí 1923 sem þinglesið á manntalsþingi 21. júní 1924, segir eftirfarandi um Hamraenda:

1. Móti Hundastapa: Úr torfvörðu við Bræðrungafljót – í Jarðhólmalæk – bein lína í háan standklett norðan við sunnið norðan Kolásmel þaðan beint um vörðu í keldu, er kemur í Álftá neðan Tröllshamar. 2. Móti Álftárósi: Frá síðastnefndri keldu ræður Álftá og dýpsti áll hennar í leirunum fram á móts við Áróshólma að vestan, þaðan ræður sjónhending suðvestur yfir leirana í gamla áralinn austan Enghólma og ræður sá áll fram fyrir sunnan Enghólma og svo vestur framan Steðja og í aðal álinn sem kemur fram vestan hólmana. 3. Móti Hjörsey: Frá síðasttöldum merkjum bein lína norðvestur framan Stakasker og Hamrendanes, þar til að saman bera merkjavörður á landi milli Hamrenda og Selja, þaðan ræður lína beint norður á nefndarvörður austan Sandtáreyri uns Skutulseyjarhúsið ber í syðri Þrengsli (þ.e. Keldukjapt). 4. Móti Seljum: Eftir síðasttaldri norður línu, austan Sandtáreyri, um torfvörðu norðan dýpstu kelduna sem kemur í vögin vestan Hamrenda og í grjótvörðu hina næstu norðaustan Grensás, þaðan bein lína í vestur um vörðu nærri Hólmakotsvatni og vestur í miðju vatnsins í stefnu norðan til við Torfhólinn. 5. Móti

¹³² Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 129.

¹³³ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 426.

¹³⁴ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 167.

Hólmakoti: Þar liggja merkin norðaustur eftir endilöngu vatninu, milli hólmanna og í mynni Jarðhólmalækjar, þaðan ræður lækurinn upp í Bræðmundaflljót.¹³⁵

4.2.2.19 Kringluhólmi

Í Jarðabók segir eftirfarandi um jörðina Hamraenda:

Eggver í vatns og sjáfarhólum og dúntekja þar af hefur áður verið gagnvænt, en nú mjög svipult nokkur ár og gagnlítið.¹³⁶

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Hamraenda:

Hjáleiga eins og Seljar, skammt fyri sunnan þá. [...] 11 grashólmar liggja undir jörð þessa að stærð frá 10 til 50 faðma á lengd en á breitt frá 15 til 30 faðma. 2 hólmar í suður frá bænum grasi vaxnir heita Hjallhólmar, í suður frá þeim: Fitjanes, í það fjarar og er í því gott gras og æðavarp. Þaðan í útsuður er Fitjanessþúfa grasi vaxin, í útsuður þaðan er Langhólmi grasi vaxinn með klettum allt í kring. Í útsuður þaðan er Kringluhólmi grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er Enghólmi, í sömu átt þaðan er Steðji, 6 faðma á l(engd), 2 á br(eidd), 4 faðmar á hæð, grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er graslaus klettur, heitir Klefi, ekki fellur yfir hann. Þaðan í vestur útsuður er Skjaldarhólmi. Eggver og æðardúnstekja er í öllum hólmunum nema Klefa.¹³⁷

Í landamerkjabréfi dags. júlí 1923 sem þinglesið á manntalsþingi 21. júní 1924, segir eftirfarandi um Hamraenda:

1. Móti Hundastapa: Úr torfvörðu við Bræðrungafljót – í Jarðhólmalæk – bein lína í háan standklett norðan við sunnið norðan Kolásmel þaðan beint um vörðu í keldu, er kemur í Álftá neðan Tröllshamar. 2. Móti Álftárósi: Frá síðastnefndri keldu ræður Álftá og dýpsti áll hennar í leirunum fram á móts við Áróshólma að vestan, þaðan ræður sjónhending suðvestur yfir leirana í gamla áralinn austan Enghólma og ræður sá áll fram fyrir sunnan Enghólma og svo vestur framan Steðja og í aðal álinn sem kemur fram vestan hólmana. 3. Móti Hjörsey: Frá síðasttöldum merkjum bein lína norðvestur framan Stakasker og Hamrendanes, þar til að saman bera merkjavörður á landi milli Hamrenda og Selja, þaðan ræður lína beint norður á nefndarvörður austan Sandtáreyri uns Skutulseyjarhúsið ber í syðri Þrengslí (þ.e. Keldukjapt). 4. Móti Seljum: Eftir síðasttaldri norður línu, austan Sandtáreyri, um torfvörðu norðan dýpstu kelduna sem kemur í voginn vestan Hamrenda og í grjótvörðu hina næstu norðaustan Grensás, þaðan bein lína í vestur um vörðu nærri Hólmakotsvatni og vestur í miðju vatnsins í stefnu norðan til við Torfhólinn. 5. Móti Hólmakoti: Þar liggja merkin norðaustur eftir endilöngu vatninu, milli

¹³⁵ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 129.

¹³⁶ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 426.

¹³⁷ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 167.

hólmanna og í mynni Jarðhólmalækjar, þaðan ræður lækurinn upp í Bræðmundafljót.¹³⁸

4.2.2.20 Enghólmi

Í Jarðabók segir eftirfarandi um jörðina Hamraenda:

Eggver í vatns og sjáfarhólum og dúntekja þar af hefur áður verið gagnvænt, en nú mjög svipult nokkur ár og gagnlítið.¹³⁹

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Hamraenda:

Hamraendar. Hjáleiga eins og Seljar, skammt fyrir sunnan þá. [...] 11 grashólmar liggja undir jörð þessa að stærð frá 10 til 50 faðma á lengd en á breitt frá 15 til 30 faðma. 2 hólmar í suður frá bænum grasi vaxnir heita Hjallhólmar, í suður frá þeim: Fitjaness, í það fjarar og er í því gott gras og æðavarp. Þaðan í útsuður er Fitjanessþúfa grasi vaxin, í útsuður þaðan er Langhólmi grasi vaxinn með klettum allt í kring. Í útsuður þaðan er Kringluhólmi grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er Enghólmi, í sömu átt þaðan er Steðji, 6 faðma á l(engd), 2 á br(eidd), 4 faðmar á hæð, grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er graslaus klettur, heitir Klefi, ekki fellur yfir hann. Þaðan í vestur útsuður er Skjaldarhólmi. Eggver og æðardúnstekja er í öllum hólmunum nema Klefa.¹⁴⁰

Í landamerkjabréfi dags. júlí 1923 sem þinglesið á manntalsþingi 21. júní 1924, segir eftirfarandi um Hamraenda:

1. Móti Hundastapa: Úr torfvörðu við Bræðrungafljót – í Jarðhólmalæk – bein lína í háan standklett norðan við sundið norðan Kolásmel þaðan beint um vörðu í keldu, er kemur í Álftá neðan Tröllshamar. 2. Móti Álftárósi: Frá síðastnefndri keldu ræður Álftá og dýpsti áll hennar í leirunum fram á móts við Áróshólma að vestan, þaðan ræður sjónhending suðvestur yfir leirana í gamla áralinn austan Enghólma og ræður sá áll fram fyrir sunnan Enghólma og svo vestur framan Steðja og í aðal álinn sem kemur fram vestan hólmana. 3. Móti Hjörsey: Frá síðasttöldum merkjum bein lína norðvestur framan Stakasker og Hamrendanes, þar til að saman bera merkjavörður á landi milli Hamrenda og Selja, þaðan ræður lína beint norður á nefndarvörður austan Sandtáreyri uns Skutulseyjarhúsið ber í syðri Þrengslí (þ.e. Keldukjapt). 4. Móti Seljum: Eftir síðasttöldri norður línu, austan Sandtáreyri, um torfvörðu norðan dýpstu kelduna sem kemur í vögin vestan Hamrenda og í grjótvörðu hina næstu norðaustan Grensás, þaðan bein lína í vestur um vörðu nærri Hólmakotsvatni og vestur í miðju vatnsins í stefnu norðan til við Torfhólinn. 5. Móti Hólmakoti: Þar liggja merkin norðaustur eftir endilöngu vatninu, milli

¹³⁸ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 129.

¹³⁹ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 426.

¹⁴⁰ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 167.

hólmanna og í mynni Jarðhólmalækjar, þaðan ræður lækurinn upp í Bræðmundafljót.¹⁴¹

4.2.2.21 Steðji

Í Jarðabók segir eftirfarandi um jörðina Hamraenda:

Eggver í vatns og sjáfarhólum og dúntekja þar af hefur áður verið gagnvænt, en nú mjög svipult nokkur ár og gagnlítið.¹⁴²

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Hamraenda:

Hamraendar. Hjáleiga eins og Seljar, skammt fyrir sunnan þá. [...] 11 grashólmar liggja undir jörð þessa að stærð frá 10 til 50 faðma á lengd en á breitt frá 15 til 30 faðma. 2 hólmar í suður frá bænum grasi vaxnir heita Hjallhólmar, í suður frá þeim: Fitjaness, í það fjarar og er í því gott gras og æðavarp. Þaðan í útsuður er Fitjanessþúfa grasi vaxin, í útsuður þaðan er Langhólmi grasi vaxinn með klettum allt í kring. Í útsuður þaðan er Kringluhólmi grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er Enghólmi, í sömu átt þaðan er Steðji, 6 faðma á l(engd), 2 á br(eidd), 4 faðmar á hæð, grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er graslaus klettur, heitir Klefi, ekki fellur yfir hann. Þaðan í vestur útsuður er Skjaldarhólmi. Eggver og æðardúnstekja er í öllum hólmunum nema Klefa.¹⁴³

Í landamerkjabréfi dags. júlí 1923 sem þinglesið á manntalsþingi 21. júní 1924, segir eftirfarandi um Hamraenda:

1. Móti Hundastapa: Úr torfvörðu við Bræðrungafljót – í Jarðhólmalæk – bein lína í háan standklett norðan við sunnið norðan Kolásmel þaðan beint um vörðu í keldu, er kemur í Álftá neðan Tröllshamar. 2. Móti Álftárósi: Frá síðastnefndri keldu ræður Álftá og dýpsti áll hennar í leirunum fram á móts við Áróshólma að vestan, þaðan ræður sjónhending suðvestur yfir leirana í gamla áralinn austan Enghólma og ræður sá áll fram fyrir sunnan Enghólma og svo vestur framan Steðja og í aðal álinn sem kemur fram vestan hólmana. 3. Móti Hjörsey: Frá síðasttöldum merkjum bein lína norðvestur framan Stakasker og Hamrendanes, þar til að saman bera merkjavörður á landi milli Hamrenda og Selja, þaðan ræður lína beint norður á nefndarvörður austan Sandtáreyri uns Skutulseyjarhúsið ber í syðri Þrengsli (þ.e. Keldukjapt). 4. Móti Seljum: Eftir síðasttaldri norður línu, austan Sandtáreyri, um torfvörðu norðan dýpstu kelduna sem kemur í voginn vestan Hamrenda og í grjótvörðu hina næstu norðaustan Grensás, þaðan bein lína í vestur um vörðu nærri Hólmakotsvatni og vestur í miðju vatnsins í stefnu norðan til við Torfhólinn. 5. Móti Hólmakoti: Þar liggja merkin norðaustur eftir endilöngu vatninu, milli

¹⁴¹ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 129.

¹⁴² Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 426.

¹⁴³ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 167.

hólmanna og í mynni Jarðhólmalækjar, þaðan ræður lækurinn upp í Bræðmundafljót.¹⁴⁴

4.2.2.22 Klefi

Í Jarðabók segir eftirfarandi um jörðina Hamraenda:

Eggver í vatns og sjáfarhólum og dúntekja þar af hefur áður verið gagnvænt, en nú mjög svipult nokkur ár og gagnlítið.¹⁴⁵

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Hamraenda:

Hjáleiga eins og Seljar, skammt fyri sunnan þá. [...] 11 grashólmar liggja undir jörð þessa að stærð frá 10 til 50 faðma á lengd en á breitt frá 15 til 30 faðma. 2 hólmar í suður frá bænum grasi vaxnir heita Hjallhólmar, í suður frá þeim: Fitjanes, í það fjarar og er í því gott gras og æðavarp. Þaðan í útsuður er Fitjanessþúfa grasi vaxin, í útsuður þaðan er Langhólmi grasi vaxinn með klettum allt í kring. Í útsuður þaðan er Kringluhólmi grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er Enghólmi, í sömu átt þaðan er Steðji, 6 faðma á l(engd), 2 á br(eidd), 4 faðmar á hæð, grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er graslaus klettur, heitir Klefi, ekki fellur yfir hann. Þaðan í vestur útsuður er Skjaldarhólmi. Eggver og æðardúnstekja er í öllum hólmunum nema Klefa.¹⁴⁶

Í landamerkjabréfi dags. júlí 1923 sem þinglesið á manntalsþingi 21. júní 1924, segir eftirfarandi um Hamraenda:

1. Móti Hundastapa: Úr torfvörðu við Bræðrungafljót – í Jarðhólmalæk – bein lína í háan standklett norðan við sunnið norðan Kolásmel þaðan beint um vörðu í keldu, er kemur í Álftá neðan Tröllshamar. 2. Móti Álftárósi: Frá síðastnefndri keldu ræður Álftá og dýpsti áll hennar í leirunum fram á mótis við Áróshólma að vestan, þaðan ræður sjónhending suðvestur yfir leirana í gamla áralinn austan Enghólma og ræður sá áll fram fyrir sunnan Enghólma og svo vestur framan Steðja og í aðal álinn sem kemur fram vestan hólmana. 3. Móti Hjörsey: Frá síðasttöldum merkjum bein lína norðvestur framan Stakasker og Hamrendanes, þar til að saman bera merkjavörður á landi milli Hamrenda og Selja, þaðan ræður lína beint norður á nefndarvörður austan Sandtáreyri uns Skutulseyjarhúsið ber í syðri Þrengsli (þ.e. Keldukjapt). 4. Móti Seljum: Eftir síðasttaldri norður línu, austan Sandtáreyri, um torfvörðu norðan dýpstu kelduna sem kemur í voginn vestan Hamrenda og í grjótvörðu hina næstu norðaustan Grensás, þaðan bein lína í vestur um vörðu nærri Hólmakotsvatni og vestur í miðju vatnsins í stefnu norðan til við Torfhólinn. 5. Móti

¹⁴⁴ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 129.

¹⁴⁵ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 426

¹⁴⁶ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 167.

Hólmakoti: Þar liggja merkin norðaustur eftir endilöngu vatninu, milli hólmanna og í mynni Jarðhólmalækjar, þaðan ræður lækurinn upp í Bræðmundafljót.¹⁴⁷

4.2.2.23 Skjaldarhólmi

Í Jarðabók segir eftirfarandi um jörðina Hamraenda:

Eggver í vatns og sjáfarhólmum og dúntekja þar af hefur áður verið gagnvænt, en nú mjög svipult nokkur ár og gagnlítið.¹⁴⁸

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um jörðina Hamraenda:

Hjáleiga eins og Seljar, skammt fyrir sunnan þá. [...] 11 grashólmar liggja undir jörð þessa að stærð frá 10 til 50 faðma á lengd en á breitt frá 15 til 30 faðma. 2 hólmar í suður frá bænum grasi vaxnir heita Hjallhólmar, í suður frá þeim: Fitjaness, í það fjarar og er í því gott gras og æðavarp. Þaðan í útsuður er Fitjanessþúfa grasi vaxin, í útsuður þaðan er Langhólmi grasi vaxinn með klettum allt í kring. Í útsuður þaðan er Kringluhólmi grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er Enghólmi, í sömu átt þaðan er Steðji, 6 faðma á l(engd), 2 á br(eidd), 4 faðmar á hæð, grasi vaxinn. Í sömu átt þaðan er graslaus klettur, heitir Klefi, ekki fellur yfir hann. Þaðan í vestur útsuður er Skjaldarhólmi. Eggver og æðardúnstekja er í öllum hólmunum nema Klefa.¹⁴⁹

Í landamerkjabréfi dags. júlí 1923 sem þinglesið á manntalsþingi 21. júní 1924, segir eftirfarandi um Hamraenda:

1. Móti Hundastapa: Úr torfvörðu við Bræðrungafljót – í Jarðhólmalæk – bein lína í háan standklett norðan við sunnið norðan Kolásmel þaðan beint um vörðu í keldu, er kemur í Álftá neðan Tröllshamar. 2. Móti Álftárósi: Frá síðastnefndri keldu ræður Álftá og dýpsti áll hennar í leirunum fram á móts við Áróshólma að vestan, þaðan ræður sjónhending suðvestur yfir leirana í gamla áralinn austan Enghólma og ræður sá áll fram fyrir sunnan Enghólma og svo vestur framan Steðja og í aðal álinn sem kemur fram vestan hólmana. 3. Móti Hjörsey: Frá síðasttöldum merkjum bein lína norðvestur framan Stakasker og Hamrendanes, þar til að saman bera merkjavörður á landi milli Hamrenda og Selja, þaðan ræður lína beint norður á nefndarvörður austan Sandtáareyri uns Skutulseyjarhúsið ber í syðri Þrengsli (þ.e. Keldukjapt). 4. Móti Seljum: Eftir síðasttöldri norður línu, austan Sandtáareyri, um torfvörðu norðan dýpstu kelduna sem kemur í vögin vestan Hamrenda og í grjótvörðu hina næstu

¹⁴⁷ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 129.

¹⁴⁸ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 426.

¹⁴⁹ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 167.

norðaustan Grensás, þaðan bein lína í vestur um vörðu nærri Hólmakotsvatni og vestur í miðju vatnsins í stefnu norðan til við Torfhólinn. 5. Móti Hólmakoti: Þar liggja merkin norðaustur eftir endilöngu vatninu, milli hólmanna og í mynni Jarðhólmalækjar, þaðan ræður lækurinn upp í Bræðmundaflljót.¹⁵⁰

4.2.2.24 Hólsey

Í landamerkjaskrá fyrir jörðina Hól í Norðurárdal, dags. 20. desember 1922, sem þinglesið var á manntalsþingi að Hvanni 27. júní 1923 segir m.a.:

Að austanverðu á milli Hóls og Háreksstaða ræður Arnargil landamærum frá Norðurá upp á Hálsbrún, þaðan úr vörðu á kletti vestan til við Arnargil sjónhending í vörðu á holtunum norðanvert við Rauðabergsvatn. Á hálsinum eru merki á milli Lunds og Hóls, úr fyrrnefndri vörðu norðanvert við Rauðabergsvatn, sjónhending á Finnuklett og svo sjónhending á vörðu á Grenborg. Að vestanverðu á milli Hóls og Hafþórsstaða, úr áðurnefndri vörðu á Grenborg í vörðu norðan á sandinum, úr þeirri vörðu í fossinn á læknum sem rennur í Norðurá framan til við fremsta Sandhólinn við Norðurá. Hóll á svokallaða Niðureyju í Norðurá og hálfá Hólsey, alt fyrir neðan garðbrot sunnan á eyinni og í hnausa við Leirvíkið eftir beinni sjónhendingu. Hóll á engjapart á Dysey sunnanverðri milli engjaparts Klettstíu að neðanverðu og engjaparts Króks að framanverðu, ráða þar gamlir landamerkjagardar, að norðan í mitt Hópið, en Norðurá ræður að sunnan.¹⁵¹

4.2.2.25 Kerlingarhólmi

Í landamerkjabréfi fyrir jörðina Höfða í Þverárhlið dags. 28. janúar 1923 og þinglesið 28. ágúst 1923 segir m.a.:

Jörðin Höfði á Kerlingarhólma í Norðurárdal, og eru merki að honum Norðurá að sunnanverðu niður að Dyseyjarkvísl, frá Dyseyjarkvísl ræður Móraudasíki norður á miðjan Landvöxt, þá þvert yfir Landvöxt eftir merkjasteinum suður í Norðurá.¹⁵²

4.2.2.26 Þursstaðahólmi

Í landamerkjabréfi fyrir kirkjujörðinni Þurstöðum í Borgarhreppi, dags. 8. febrúar 1884 og þinglesið 23. maí 1884 segir m.a.:

Hinn svokallaði Þursstaðahólmi ásamt fleiri hólum og skerjum, sem liggja í firðinum fyrir landi jarðarinnar, fylgir Þurstöðum.¹⁵³

¹⁵⁰ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 129.

¹⁵¹ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 71..

¹⁵² Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 99.

¹⁵³ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 144.

4.1.2.27 Vogalækjarey

Í landamerkjaskrá fyrir jörðunni Vogalæk í Álftaneshrepp í Mýrasýslu dags. 5. janúar 1884, sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Í Eyjarleir liggur undir Vogalæk svonefnd Vogalækjarey.¹⁵⁴

4.2.2.28 Helluneshólmi

Í landamerkjabók fyrir jörðina Skipanes, dags. 12. júní 1886, sem þinglesið var á Leirá 24. júní 1886 segir m.a.:

Jörð þessi á veiðirjett í svokölluðum Laxastök fyrir sínu landi, og selmótalögu við Helluneshólma.¹⁵⁵

4.2.2.29 Nauthólmsker

Í landamerkjaskrá fyrir jörðina Ferjubakka, dags. maí 1885 (lesið á manntalsþingi 23. maí 1887) segir m.a.:

Frá síðastnefndum merkjastein ræður Hópið fram í Norðurá og síðan Norðurá fram á móts við Straumatungu, þaðan ræður kvíslin milli Nauthólma og Þræleyjar fram í Hvítá fyrir sunnan eyri, sem er að sunnanverðu við Nauthólmsker og það ofanefrir fyrir sunnan Sýkisholtssker og sunnan Alsker fram í fjörð, uns hún sker hina beinu þverlínu 1. gr.; fylgja öll þessi hjer greinu sker Ferjubakkanum.¹⁵⁶

4.2.2.30 Sýkisholtssker

Í landamerkjaskrá fyrir jörðina Ferjubakka, sem lesið var á manntalsþingi að Eskiholti 23. maí 1887 segir m.a.:

Frá síðastnefndum merkjastein ræður Hópið fram í Norðurá og síðan Norðurá fram á móts við Straumatungu, þaðan ræður kvíslin milli Nauthólma og Þræleyjar fram í Hvítá fyrir sunnan eyri, sem er að sunnanverðu við Nauthólmsker og það ofanefrir fyrir sunnan Sýkisholtssker og sunnan Alsker fram í fjörð, uns hún sker hina beinu þverlínu 1. gr.; fylgja öll þessi hjer greinu sker Ferjubakkanum.¹⁵⁷

4.2.2.31 Tangey

¹⁵⁴ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 163.

¹⁵⁵ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 208.

¹⁵⁶ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 266.

¹⁵⁷ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1922-1923, bls. 266.

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Álftanes:

Eggver í vatnshólma af æðarfugli gagnvænleg. Eggver í sjáfarhólmum og eyjum gagnkvæm. Dúntekja af hverjutveggju eftir því sem ært er, meira eður minni. Sölvafjara góð í landfjöru og skerjum, hefur oft seld verið til gagnsmun. Sker eitt, sem heitir Þormóðssker og liggur fyrir Straumfjarðarlandi, fylgir jörðinni, kallað kirkjueign. Þar er eggver og dúntekja lítills háttar. Þar hefur áður lundatekja verið, en er nú af, því fuglinn legst í burtu.¹⁵⁸

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a.:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi.¹⁵⁹

Í landamerkjabók fyrir jörðina Álftanes, dags. 3. október 1883, sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Landamerki jarðarinnar Álftaness í Álftanesshreppi með hennar 6 undirliggjandi hjáleigum Tanga, Einarsneskoti, Kvíslhöfða, Sigríðarseli, Fornaseli og Nauthólum eru eftirfylgjandi: 1. Að austanverðu frá sjó úr skiftiskeri sjónhending í þá djúpu keldukvísl sem er austan til við kvíslhöfða svo ræður keldan; úr henni sjónhending í Torfstapanu; úr Torfstapanum í vörðu á Snöggholtunum með áklöppuðum + þaðan sjónhending í Tangaás; úr Tangaás í Kænuhól. Þettað eru landamerki millum Álftaness og Miðhúsa pláss. 2. Úr Kænuhól eftir vatninu í Ánastaðavíkur þessi merki eru milli Álftaness og Veggja, 3. Úr Ánastaðavíkum í þá forarkeldu, sem liggur sunnan Kolásana og þaðan í há Þorsteinsholtin þessi landamerki eru á milli Álftaness og Vogalækjar. 4. Úr Þorsteinsholtum sjónhending í jarðföllin í Finnsteinskeldu; svo ræður keldan í miðjum veitustreng, þaðan beint eftir miðjum ál sunnanvert við Eina svo á miðja Röst, úr miðri Röst í sjó fram í miðt Breiðasund, þettað eru landamerki millum Áltavers og Staumfjarðar. 5. Úr Breiðasundi til austurs á sjóliggjandi lögfesti jeg þessi sker og kletta Breiðusker, Svartafles, Hnokka, Skarfaklett, Flyðrusker, Bjarnarskerin bæði vestra og það syðra, Lamasker, Fiskisker og síðan í fyr nefnt skiptisker og öll sker og hólma innan þessara takmarka. Utan hennar hjergreindu landamerkja, liggur Þormóðssker undir Álftanes. Landamerki þessi eru samhljóða lögfestu fyrir Álftanesi dagsett 13. júní 1807.¹⁶⁰

4.2.2.32 Skorreyjar

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Álftanes:

Eggver í vatnshólma af æðarfugli gagnvænleg. Eggver í sjáfarhólmum og eyjum gagnkvæm. Dúntekja af hverjutveggju eftir því sem ært er, meira eður minni.

¹⁵⁸ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 395

¹⁵⁹ Sögufélag Örnefnastofnun Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79

¹⁶⁰ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 88.

Sölvaðjara góð í landfjöru og skerjum, hefur oft seld verið til gagnsmun. Sker eitt, sem heitir Þormóðssker og liggur fyrir Straumfjarðarlandi, fylgir jörðinni, kallað kirkjueign. Þar er eggver og dúntekja lítils háttar. Þar hefur áður lundatekja verið, en er nú af, því fuglinn legst í burtu.¹⁶¹

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir m.a.:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi.¹⁶²

Í landamerkjabók fyrir jörðina Álftanes, dags. 3. október 1883, sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Landamerki jarðarinnar Álftaness í Álftanesshreppi með hennar 6 undirliggjandi hjáleigum Tanga, Einarsneskoti, Kvíslhöfða, Sigríðarseli, Fornaseli og Nauthólum eru eftirfylgjandi: 1. Að austanverðu frá sjó úr skiftiskeri sjónhending í þá djúpu keldukvísl sem er austan til við kvíslhöfða svo ræður keldan; úr henni sjónhending í Torfstapana; úr Torfstapanum í vörðu á Snöggholtunum með áklöppuðum + þaðan sjónhending í Tangaás; úr Tangaás í Kænuhól. Þettað eru landamerki millum Álftaness og Miðhúsa pláss. 2. Úr Kænuhól eftir vatninu í Ánastaðavíkur þessi merki eru milli Álftaness og Veggja, 3. Úr Ánastaðavíkum í þá forarkeldu, sem liggur sunnan Kolásana og þaðan í há Þorsteinssholtin þessi landamerki eru á milli Álftaness og Vogalækjar. 4. Úr Þorsteinsholtum sjónhending í jarðföllin í Finnsteinskeldu; svo ræður keldan í miðjum veitustreng, þaðan beint eftir miðjum ál sunnanvert við Eina svo á miðja Röst, úr miðri Röst í sjó fram í miðt Breiðasund, þettað eru landamerki millum Áltavers og Staumfjarðar. 5. Úr Breiðasundi til austurs á sjóliggjandi lögfesti jeg þessi sker og kletta Breiðusker, Svartafles, Hnokka, Skarfaklett, Flyðrusker, Bjarnarskerin bæði vestra og það syðra, Lamasker, Fiskisker og síðan í fyr nefnt skiptisker og öll sker og hólma innan þessara takmarka. Utan hennar hjergreindu landamerkja, liggur Þormóðssker undir Álftanes. Landamerki þessi eru samhljóða lögfestu fyrir Álftanesi dagsett 13. júní 1807.¹⁶³

4.2.2.33 Þormóðssker

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Álftanes:

Eggver í vatnshólma af æðarfugli gagnvænleg. Eggver í sjáfarhólmum og eyjum gagnkvæm. Dúntekja af hverjutveggju eftir því sem ært er, meira eður minni. Sölvaðjara góð í landfjöru og skerjum, hefur oft seld verið til gagnsmun. Sker eitt, sem heitir Þormóðssker og liggur fyrir Straumfjarðarlandi, fylgir jörðinni,

¹⁶¹ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 395.

¹⁶² Sögufélag Örnefnastofnun Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmennafélags 1839-1873, bls. 79.

¹⁶³ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 88.

kallað kirkjueign. Þar er eggver og dúntekja lítils háttar. Þar hefur áður lundatekja verið, en er nú af, því fuglinn legst í burtu.¹⁶⁴

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir m.a.:

Hinar fyrir Álftanessókn liggjandi eru; Tangey, Skorreyjar tilheyrandi Álftanesi.¹⁶⁵

Í landamerkjabók fyrir jörðina Álftanes, dags. 3. október 1883, sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 24. maí 1884 segir m.a.:

Utan hennar hjergreindu landamerkja, liggur Þormóðssker undir Álftanes. Landamerki þessi eru samhljóða lögfestu fyrir Álftanesi dagsett 13. júní 1807.¹⁶⁶

4.2.2.34 Rauðasker

Jarðabók segir m.a. um jörðina Rauðanes:

Selveiðivon lítil, brúkast árlega, hefur áður að gagni verið. Sölvatekja lítil við Rauðasker í Borgarfirði, erfið til að sækja nema með stórstraumsfjöru. Hjer um hefur ágreiningur verið á millum Lambastaða og Rauðaness. Það er ekki til greina komið að lögum, en brúka Rauðanessmenn.¹⁶⁷

4.2.2.35 Granhólmi

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Lambastaði:

Eggver af æðarfugli í Granhólma fyrir Álftanesslandi, og kann að fást dúnfjórðungur á ári í besta máta, oftast minna. Þetta eggver segja munnmæli að bóndinn að Álftanes hafi lagt til Lambastaða móti xii hrossa beit um vetur í Deild í Lambastaðaland. Það (eggverið) hefur síðan brúkast frá Lambastöðum, en hrossabeitin ekki í manna minni frá Álftanesi. Selveiðivon lítil, heppnast misjafnt.¹⁶⁸

Í Landamerkjaskrá fyrir jörðinni Lambastöðum í Álftaneshreppi í Mýrasýslu, dags. 24. Maí 1886, sem lesið var á manntalsþingi að Smiðjuhóli 27. maí 1886 segir m.a.:

Þessi ítök fylgja Lambastöðum: a. Gran- eða Grænhólmi í firðinum fram. b. Hólmi í Leirulækjarselslandi, norðan til í Blikavatn og fylgir hvoru hálflenda Lambastaða svokallaðs Suðurbæjar.¹⁶⁹

¹⁶⁴ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 395.

¹⁶⁵ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

¹⁶⁶ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu, 1923-1993, bls. 88.

¹⁶⁷ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Borgarfjarðarsýsla (IV. bindi), bls. 372.

¹⁶⁸ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Borgarfjarðarsýsla (IV. bindi), bls. 389.

¹⁶⁹ Borgarfjarðar- og Mýrasýsla, landamerkjabók 1922-1923, bls. 239.

4.2.2.36 Brákarpollur

Í jarðabók segir m.a. um kirkjustaðajörðina Borg:

Eggver í Borgareyjum lítils háttar. Selveiðivon í ítaki því, sem kirkjan á skamt frá Syðra-landi í Borgarfirði, þar sem Selsker heitir; brúkast lítt.¹⁷⁰

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir eftirfarandi:

Suður undan kirkjustaðnum Borg liggur stórskipalegan Brákarpollur, Grjótey, Þurstaðacy, Borgareyjar tvær og Rauðaneseyjar tvær.¹⁷¹

Til Borgarkirkju liggur kirkjujörðin Þursstaðir og Borgareyjar og Gufufit sem ítök, þar fyrir utan á hún 20 hndr. í heimalandi Borgar en Álftaneskirkja á 10 hndr. Í heimalandi þar og Þormóðssker.¹⁷²

Undir Borgarkirkju liggur heimajörðin Borg með hjáleigunni Suðurríki og jörðin Þursstaðir. Ítök á kirkjan engin nema Borgareyjar og Selsker, sem þó er ekki víst hvar er. Kirkjan átti einnig 10 hndr. í Gufufit, en það er nú að mestu brotið upp af sjó og þannig eytt orðið.¹⁷³

Í landamerkjabréfi fyrir kirkjustaðarjörðina Borg, dags. 8. febrúar 1884, sem lesið var á manntalsþingi að Eskiholti 23. maí 1884 segir eftirfarandi:

Sjónhending ræður að sunnanverðu úr Valshólnum neðst fyrir ofan Sandvík upp í vörðu austanvert við Engjaássshausinn. Þaðan sjónhending upp í aðra vörðu norðaustast á Klaufarholtinu. Þaðan beint uppá Borgarlæk neðanvert við Stórafljótið og svo sjónhending þaðan í keldudragið neðanvert við Kárastaðaselásbrekku. Ræður svo sama stefna, úteftir sundinu í þar hlaðna grjótvörðu, frá henni beygjast merkin í landnorður sunnanvert við Klaufarselás uppí vörðu vestanvert við Rjettarásinn, þaðan beina stefnu í klaufina á syðri Einkönnu, sama stefna ræður síðan að Kófslæk, þar sem keldan fellur í hann; síðan ræður Kófslækur niður að kelduklofunum við jarðföllin fyrir vestan Bárðarás. Þaðan liggja merkin beint í svo kallaðan Hring, sem Kortólfslækur rennur úr, hver lækur að ræður merkjum úr því niður í sjó. Borgareyjar ásamt fleiri hólum og skerjum í Borgarfirði fylgja jörðinni samt engjastykki Øldunes kallað í Hamarslandi og svo kallaða leigur í Gufufit sem nú eru lítilsvirði.¹⁷⁴

Í Árbók Ferðafélagsins 1953 kemur eftirfarandi fram:

¹⁷⁰ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 309.

¹⁷¹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

¹⁷² Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 94.

¹⁷³ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 117.

¹⁷⁴ Borgarfjarðar- og Mýrasýsla, landamerkjabók 1923-1993, bls. 18.

Borg varð kirkjueign fyrst um miðja síðastliðna öld. Ólafur Snóksdalín ættfræðingur og synir hans áttu hana fram á 4. tug aldarinnar. Eftir aldamóti síðustu hýsti séra Einar Friðgeirsson staðinn af hinum mesta myndarskap, og standa þar enn þau salarkynni. Kárastaðir, rétt fyrir innan Borg, var fyrrum hjáleiga þaðan. Borgarnes allt var í Borgarlandi, og undir Borg lágu Borgareyjar, fram undan Rauðanesi, hlunnindaríkar eyjar áður fyrr.¹⁷⁵

4.2.2.37 Grjótey

Í jarðabók segir m.a. um kirkjustaðajörðina Borg:

Eggver í Borgareyjum lítills háttar. Selveiðivon í ítaki því, sem kirkjan á skamt frá Syðra-landi í Borgarfirði, þar sem Selsker heitir; brúkast lítt.¹⁷⁶

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir eftirfarandi:

Suður undan kirkjustaðnum Borg liggur stórskipalegan Brákarpollur, Grjótey, Þurstaðaei, Borgareyjar tvær og Rauðaneseyjar tvær.¹⁷⁷

Til Borgarkirkju liggur kirkjujörðin Þurstaðir og Borgareyjar og Gufufit sem ítök, þar fyrir utan á hún 20 hndr. í heimalandi Borgar en Álftaneskirkja á 10 hndr. Í heimalandi þar og Þormóðssker.¹⁷⁸

Undir Borgarkirkju liggur heimajörðin Borg með hjáleigunni Suðurríki og jörðin Þurstaðir. Ítök á kirkjan engin nema Borgareyjar og Selsker, sem þó er ekki víst hvar er. Kirkjan átti einnig 10 hndr. í Gufufit, en það er nú að mestu brotið upp af sjó og þannig eytt orðið.¹⁷⁹

Í landamerkjabréfi fyrir kirkjustaðarjörðina Borg, dags. 8. febrúar 1884, sem lesið var á manntalsþingi að Eskiholti 23. maí 1884 segir eftirfarandi:

Sjónhending ræður að sunnanverðu úr Valshólnum neðst fyrir ofan Sandvík upp í vörðu austanvert við Engjaássshausinn. Þaðan sjónhending upp í aðra vörðu norðaustast á Klaufarholtinu. Þaðan beint uppá Borgarlæk neðanvert við Stóraflijótið og svo sjónhending þaðan í keldudragið neðanvert við Kárastaðaselásbrekku. Ræður svo sama stefna, úteftir sundinu í þar hlaðna grjótvörðu, frá henni beygjast merkin í landnorður sunnanvert við Klaufarselás uppí vörðu vestanvert við Rjettarásinn, þaðan beina stefnu í klaufina á syðri Einkönnu, sama stefna ræður síðan að Kófslæk, þar sem keldan fellur í hann; síðan ræður Kófslækur niður að kelduklofunum við jarðföllin fyrir vestan Bárðarás. Þaðan liggja merkin beint í svo kallaðan Hring, sem Kortólfslækur

¹⁷⁵ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 71-72.

¹⁷⁶ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 309.

¹⁷⁷ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls.79.

¹⁷⁸ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 94.

¹⁷⁹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 117.

rennur úr, hver lækur að ræður merkjum úr því niður í sjó. Borgareyjar ásamt fleiri hölmum og skerjum í Borgarfirði fylgja jörðinni samt engjastykki Øldunes kallað í Hamarslandi og svo kallaða leigur í Gufufit sem nú eru lítilsvirði.¹⁸⁰

Í Árbók Ferðafélagsins 1953 kemur eftirfarandi fram:

Borg varð kirkjueign fyrst um miðja síðastliðna öld. Ólafur Snóksdalín ættfræðingur og synir hans áttu hana fram á 4. tug aldarinnar. Eftir aldamóti síðustu hýsti séra Einar Friðgeirsson staðinn af hinum mesta myndarskap, og standa þar enn þau salarkynni. Kárastaðir, rétt fyrir innan Borg, var fyrrum hjáleiga þaðan. Borgarnes allt var í Borgarlandi, og undir Borg lágu Borgareyjar, fram undan Rauðanesi, hlunnindaríkar eyjar áður fyrr.¹⁸¹

4.2.2.38 Þurstaðacy

Í jarðabók segir m.a. um kirkjustaðajörðina Borg:

Eggver í Borgareyjum lítils háttar. Selveiðivon í ítaki því, sem kirkjan á skamt frá Syðra-landi í Borgarfirði, þar sem Selsker heitir; brúkast lítt.¹⁸²

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir eftirfarandi:

Suður undan kirkjustaðnum Borg liggur stórskipalegan Brákarpollur, Grjótey, Þurstaðacy, Borgareyjar tvær og Rauðaneseyjar tvær.¹⁸³

Til Borgarkirkju liggur kirkjujörðin Þursstaðir og Borgareyjar og Gufufit sem ítök, þar fyrir utan á hún 20 hndr. í heimalandi Borgar en Álftaneskirkja á 10 hndr. Í heimalandi þar og Þormóðssker.¹⁸⁴

Undir Borgarkirkju liggur heimajörðin Borg með hjáleigunni Suðurríki og jörðin Þursstaðir. Ítök á kirkjan engin nema Borgareyjar og Selsker, sem þó er ekki víst hvar er. Kirkjan átti einnig 10 hndr. í Gufufit, en það er nú að mestu brotið upp af sjó og þannig eytt orðið.¹⁸⁵

Í landamerkjabréfi fyrir kirkjustaðarjörðina Borg, dags. 8. febrúar 1884, sem lesið var á manntalsþingi að Eskiholti 23. maí 1884 segir eftirfarandi:

Sjónhending ræður að sunnanverðu úr Valshólnum neðst fyrir ofan Sandvík upp í vörðu austanvert við Engjaásshausinn. Þaðan sjónhending upp í aðra vörðu norðaustast á Klaufarholtinu. Þaðan beint uppá Borgarlæk neðanvert við Stóraflijótið og svo sjónhending þaðan í keldudragið neðanvert við

¹⁸⁰ Borgarfjarðar- og Mýrasýsla, landamerkjabók 1923-1993, bls. 18.

¹⁸¹ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 71-72.

¹⁸² Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 309.

¹⁸³ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

¹⁸⁴ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 94.

¹⁸⁵ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 117.

Kárastaðaselásbrekku. Ræður svo sama stefna, úteftir sundinu í þar hlaðna grjótvörðu, frá henni beygjast merkin í landnorður sunnanvert við Klaufarselás uppí vörðu vestanvert við Rjettarásinn, þaðan beina stefnu í klaufina á syðri Einkönnu, sama stefna ræður síðan að Kóflæk, þar sem keldan fellur í hann; síðan ræður Kóflækur niður að kelduklofunum við jarðföllin fyrir vestan Bárðarás. Þaðan liggja merkin beint í svo kallaðan Hring, sem Kortólflækur rennur úr, hver lækur að ræður merkjum úr því niður í sjó. Borgareyjar ásamt fleiri hölmum og skerjum í Borgarfirði fylgja jörðinni samt engjastykki Öldunes kallað í Hamarslandi og svo kallaða leigur í Gufufit sem nú eru lítilsvirði.¹⁸⁶

Í Árbók Ferðafélagsins 1953 kemur eftirfarandi fram:

Borg varð kirkjueign fyrst um miðja síðastliðna öld. Ólafur Snóksdalín ættfræðingur og synir hans áttu hana fram á 4. tug aldarinnar. Eftir aldamóti síðustu hýsti séra Einar Friðgeirsson staðinn af hinum mesta myndarskap, og standa þar enn þau salarkynni. Kárastaðir, rétt fyrir innan Borg, var fyrrum hjáleiga þaðan. Borgarnes allt var í Borgarlandi, og undir Borg lágu Borgareyjar, fram undan Rauðanesi, hlunnindaríkar eyjar áður fyrr.¹⁸⁷

4.2.2.39 Borgareyjar tvær

Í jarðabók segir m.a. um kirkjustaðajörðina Borg:

Eggver í Borgareyjum lítils háttar. Selveidivon í ítaki því, sem kirkjan á skamt frá Syðra-landi í Borgarfirði, þar sem Selsker heitir; brúkast lítt.¹⁸⁸

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir eftirfarandi:

Suður undan kirkjustaðnum Borg liggur stórskipalegan Brákarpollur, Grjótey, Þurstaðey, Borgareyjar tvær og Rauðaneseyjar tvær.¹⁸⁹

Til Borgarkirkju liggur kirkjajörðin Þursstaðir og Borgareyjar og Gufufit sem ítök, þar fyrir utan á hún 20 hndr. í heimalandi Borgar en Álftaneskirkja á 10 hndr. Í heimalandi þar og Þormóðssker.¹⁹⁰

Undir Borgarkirkju liggur heimajörðin Borg með hjáleigunni Suðurríki og jörðin Þursstaðir. Ítök á kirkjan engin nema Borgareyjar og Selsker, sem þó er ekki víst hvar er. Kirkjan átti einnig 10 hndr. í Gufufit, en það er nú að mestu brotið upp af sjó og þannig eytt orðið.¹⁹¹

¹⁸⁶ Borgarfjarðar- og Mýrasýsla, landamerkjabók 1923-1993, bls. 18.

¹⁸⁷ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 71-72.

¹⁸⁸ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 309.

¹⁸⁹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 79.

¹⁹⁰ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 94.

¹⁹¹ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 117.

Í landamerkjabréfi fyrir kirkjustaðarjörðina Borg, dags. 8. febrúar 1884, sem lesið var á manntalsþingi að Eskiholti 23. maí 1884 segir eftirfarandi:

Sjónhending ræður að sunnanverðu úr Valshólnum neðst fyrir ofan Sandvík upp í vörðu austanvert við Engjaásshhausinn. Þaðan sjónhending upp í aðra vörðu norðaustast á Klaufarholtinu. Þaðan beint uppá Borgarlæk neðanvert við Stóraflijótið og svo sjónhending þaðan í keldudragið neðanvert við Kárastaðaselásbrekku. Ræður svo sama stefna, úteftir sundinu í þar hlaðna grjótvörðu, frá henni beygjast merkin í landnorður sunnanvert við Klaufarselás uppí vörðu vestanvert við Rjettarásinn, þaðan beina stefnu í klaufina á syðri Einkönnu, sama stefna ræður síðan að Kófslæk, þar sem keldan fellur í hann; síðan ræður Kófslækur niður að kelduklofunum við jarðföllin fyrir vestan Bárðarás. Þaðan liggja merkin beint í svo kallaðan Hring, sem Kortólflslækur rennur úr, hver lækur að ræður merkjum úr því niður í sjó. Borgareyjar ásamt fleiri hólum og skerjum í Borgarfirði fylgja jörðinni samt engjastykki Øldunes kallað í Hamarslandi og svo kallaða leigur í Gufufit sem nú eru lítilsvirði.¹⁹²

Í Árbók Ferðafélagsins 1953 kemur eftirfarandi fram:

Borg varð kirkjueign fyrst um miðja síðastliðna öld. Ólafur Snóksdalín ættfræðingur og synir hans áttu hana fram á 4. tug aldarinnar. Eftir aldamóti síðustu hýsti séra Einar Friðgeirsson staðinn af hinum mesta myndarskap, og standa þar enn þau salarkynni. Kárastaðir, rétt fyrir innan Borg, var fyrrum hjáleiga þaðan. Borgarnes allt var í Borgarlandi, og undir Borg lágu Borgareyjar, fram undan Rauðanesi, hlunnindaríkar eyjar áður fyrr.¹⁹³

4.2.2.40 Rauðaneseyjar tvær

Í jarðabók segir m.a. um kirkjustaðarjörðina Borg:

Eggver í Borgareyjum lítils háttar. Selveiðivon í ítaki því, sem kirkjan á skamt frá Syðra-landi í Borgarfirði, þar sem Selsker heitir; brúkast lítt.¹⁹⁴

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir eftirfarandi:

Suður undan kirkjustaðnum Borg liggur stórskipalegan Brákarpollur, Grjótey, Þurstaðey, Borgareyjar tvær og Rauðaneseyjar tvær.¹⁹⁵

Til Borgarkirkju liggur kirkjujörðin Þursstaðir og Borgareyjar og Gufufit sem ítök, þar fyrir utan á hún 20 hndr. í heimalandi Borgar en Álftaneskirkja á 10 hndr. Í heimalandi þar og Þormóðssker.¹⁹⁶

¹⁹² Borgarfjarðar- og Mýrasýsla, landamerkjabók 1923-1993, bls. 18.

¹⁹³ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 71-72.

¹⁹⁴ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Mýrasýsla (IV. bindi), bls. 309.

¹⁹⁵ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls.79.

¹⁹⁶ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 94.

Undir Borgarkirkju liggur heimajörðin Borg með hjáleigunni Suðurríki og jörðin Þursstaðir. Ítök á kirkjan engin nema Borgareyjar og Selsker, sem þó er ekki víst hvar er. Kirkjan átti einnig 10 hndr. í Gufufit, en það er nú að mestu brotið upp af sjó og þannig eytt orðið.¹⁹⁷

Í landamerkjabréfi fyrir kirkjustaðarjörðina Borg, dags. 8. febrúar 1884, sem lesið var á manntalsþingi að Eskiholti 23. maí 1884 segir eftirfarandi:

Sjónhending ræður að sunnanverðu úr Valshólnum neðst fyrir ofan Sandvík upp í vörðu austanvert við Engjaássshausinn. Þaðan sjónhending upp í aðra vörðu norðaustast á Klaufarholtinu. Þaðan beint uppá Borgarlæk neðanvert við Stóraflijótið og svo sjónhending þaðan í keldudragið neðanvert við Kárastaðaselásbrekku. Ræður svo sama stefna, úteftir sundinu í þar hlaðna grjótvörðu, frá henni beygjast merkin í landnorður sunnanvert við Klaufarselás uppí vörðu vestanvert við Rjettarásinn, þaðan beina stefnu í klaufina á syðri Einkönnu, sama stefna ræður síðan að Kóflæk, þar sem keldan fellur í hann; síðan ræður Kóflækur niður að kelduklofunum við jarðföllin fyrir vestan Bárðarás. Þaðan liggja merkin beint í svo kallaðan Hring, sem Kortólflækur rennur úr, hver lækur að ræður merkjum úr því niður í sjó. Borgareyjar ásamt fleiri hölmum og skerjum í Borgarfirði fylgja jörðinni samt engjastykki Øldunes kallað í Hamarslandi og svo kallaða leigur í Gufufit sem nú eru lítilsvirði.¹⁹⁸

Í Árbók Ferðafélagsins 1953 kemur eftirfarandi fram:

Borg varð kirkjueign fyrst um miðja síðastliðna öld. Ólafur Snóksdalín ættfræðingur og synir hans áttu hana fram á 4. tug aldarinnar. Eftir aldamóti síðustu hýsti séra Einar Friðgeirsson staðinn af hinum mesta myndarskap, og standa þar enn þau salarkynni. Kárastaðir, rétt fyrir innan Borg, var fyrrum hjáleiga þaðan. Borgarnes allt var í Borgarlandi, og undir Borg lágu Borgareyjar, fram undan Rauðanesi, hlunnindaríkar eyjar áður fyrr.¹⁹⁹

4.3. Borgarfjarðarsýsla

4.3.1. Heimildir um eyjur í byggð

Ekki hafa fundist heimildir um eyjur, sker eða aðrar landfræðilegar einingar ofansjávar innan þess hluta kröfufvæðisins.

4.3.2. Heimildir um eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar ofan sjávar sem heyrja undir jörð

¹⁹⁷ Sögufélag Örnefnastofnunar Íslands. Guðrún Ása Grímsdóttir og Björg Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 117.

¹⁹⁸ Borgarfjarðar- og Mýrasýsla, landamerkjabók 1923-1993, bls. 18.

¹⁹⁹ Ferðafélag Íslands, Þorsteinn Þorsteinsson, 1953. Árbók: Mýrasýsla, bls. 71-72.

4.3.2.1 Skorrholtshólmi

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um Skorrholtshólma:

Skorrholtshólmi, ofurlítill varphólmi, flatur og graslítill, spölkorn norður af eyjunni; liggur hann undir Melakirkjujörðina Vestra-Skorrholt; er þar dúntekja alllítill.²⁰⁰

4.3.2.2 Bakkahólmi

Í Sýslu- og Sóknarlýsingum segir m.a. um Bakkahólma:

Bakkahólmi, skammt eitt vestar í Vognum fram undan jörðunni Bakka, næstum graslaus, nokkuð minni en hærri varphólmi, liggur undir jörðina Bakka; dúntekja er þar ekki að munum.²⁰¹

Í landamerkjabréfi fyrir jörðina Bakka, dags. 23. júní 1886, segir m.a.:

Fyrir jörðina Bakka í Melasveit innan Borgarfjarðarsýslu. Millum Eystra Súluness og Bakka, skilur á sú, er Súlá nefnist, og úr henni eptir Vesturlæk, og úr Vesturlækjarbotnum í Jarðkross; þaðan beina sjónhend. Í Krossstein í Holtsfæti, og úr þeim steini beina sjónhending í stóran stein austan til á Bakkamýrum, þaðan beina sjónhending í Núpaskarð (lítill mellægð sunnanvert við fyrnefnda Núpa) og úr því beint í vörðu skammt utan Vestra Skorrholts og beina sjónhending úr henni í garðlag austanvert svokallaða Stóra- Latamóa, og úr því beina sjónhending í Selsker, og úr Selskeri fram í miðjan Meiginál.²⁰²

4.3.2.3 Melahólmi

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um Melahólma:

Melahólmi, liggur fremst og vestast í Vogunum í útsuður frá Melalátrum, skammt eitt frá landi; er hann flatur að mestu, graslaus, kringlóttur og alllítill varphólmi; tilheyrir hann Melakirkju og er þar dúntekja mjög lítil þar brimboðar spilla hólmanum um vetrartímann er þeir yfir hann ganga.²⁰³

4.3.2.4 Belgholtshólmi

Í Sýslu- og sóknarlýsingum segir m.a. um Belgholtshólma:

Belgholtshólmi, liggur innar og norðar í Borgarfirði, skammt eitt frá landi, vestur af Belgholtsnesi, dálítill, hár og grasivaxinn varphólmi, sem tilheyrir

²⁰⁰ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 226.

²⁰¹ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 226.

²⁰² Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu 1922-1923, bls. 54.

²⁰³ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknarlýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 226.

jörðunni Belgsholti og Belgholtskoti. Dúntekja er þar lítil en skarfakál vex þar að munum í hólma þessum.²⁰⁴

Í lýsingu á landamerkjabréfum þjóðjarðanna Belgholts og Belgsholtskots, dags. 17. Júní 1891, sem lesin voru á manntalsþingi að Leirá 17. Júní 1891 segir m.a.

I. Milli nefndra jarða annarsvegar og Mela og Fiskilækjar hinsvegar ræður bein lína úr krossmörkuðum steini við sjó fram í grasgróinn stein á Skálalækjarholti og úr þeim steini sjónhending í Titlingsþúfu, þaðan í Leirárdalsmynni. II. Milli Belgholts og Narfastaða ræður bein stefna úr Merkjahnaus við Fylpoll eptir uppsettum hnausum niður í Engjalækjardrög, og ræður sá lækur síðan í sjó niður.²⁰⁵

4.3.2.5 Lánghólmi

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Mela:

Landhólmi heitir önnur sjáfarey, sem staðurinn á; þar er eggjavon miklu minni, dúns nær engin. Yfir báða þessa hólma ganga stórbrim, og fordjarfast þá gagnið.²⁰⁶

4.3.2.6. Langasker

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Innsta Vog:

Eggver má hjer valla telja, en hefur þó verið í sjáfarhólma þeim, sem heitir Lángasker. Fer mjög til þurfðar árlega. Dúntekju má ekki nafn gefa.²⁰⁷

4.3.2.7 Leiráreyja / Akurey

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Leirá:

Sjáfarey ein liggur undir jörðina, kölluð Akurey; þar er eggversvon nokkur, misjafnt gagnvæn, og þó meir af smáfugli en so lítið af æð, að ekki má kalla gagnvaæna æðardúnsvon. Selveiðivon er við eyna, brúkast lítt, og um 30 ár alls ekki.²⁰⁸

Í Sýslu- og sóknalýsingu Mýra- og Borgarfjarðarsýslu segir m.a. um Akurey:

Engar liggja byggðar eyjar undir sóknirnar en í Leirárvog, skammt frá landi, liggur 1. Fögur og grasivaxin, að mestu kringlótt, flöt og ekki allstór varpeyja er Leirárkirkju tilheyrir og í máldögum hennar kallast Akurey á Vogum en í

²⁰⁴ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknalýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 226.

²⁰⁵ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu 1922-1923, bls. 236.

²⁰⁶ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Borgarfjarðarsýsla (IV. bindi), bls. 144.

²⁰⁷ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Borgarfjarðarsýsla (IV. bindi), bls. 110.

²⁰⁸ Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Borgarfjarðarsýsla (IV. bindi), bls. 126.

daglegu máli Leirárey. Er þar túntekja í góðu árferði að munum, 10-20 pund, og heyja má þar líka afla.²⁰⁹

Í landamerkjabréfi fyrir Leiráreign, dags. 3. maí 1886, sem lesin var á Leirá 24. júní 1886 segir m.a.:

Sömuleiðis á Leiráin varpeyju þá er liggur í útsuður frá Skipanesi í Leirárvogum og kölluð er Leiráreyja ásamt selveiði þar í kring, og rjettindum í miðjan ál að sunnan verðu og vanalegu fjöruplássi.²¹⁰

Í Árbók Ferðafélags Íslands 1950 segir m.a. um Akurey:

Úti í Leirárvognum liggur allstór ey, sem Akurey heitir, en þó venjulega nefnd Leirárey. Lá hún og um langt skeið undir Leirá, og var þar varpland gott. Eyjan er mjög grösug, heyfengur þar mikill, og þar vex fjöldi sjaldgæfra blómajurta. Fornr eyðibýli er í Leirártúni norðarlega, og hét það Tannakot. Var það ein af hinum mörgu hjáleigum staðarins, en fór snemma í eyði. Leirá fylgdi einnig að hálfu jörðin Svangi í Skorradal, er nú heitir Hagi, og var þar skógarhögg til nytja fyrir staðinn og hjáleigurnar. Þessi hlunnindi öll og landeignir fylgdu jörðinni þar til árið 1915. Var þá heimajörðin seld, en haldið eftir öllum hjáleigum, ey og engi, og þær eignir síðan seldar hver í sínu lagi.²¹¹

4.3.2.8 Ásgarðshólmi

Í Jarðabók segir m.a. um jörðina Ásgarð:

Önnur eyðijörð. Hefur aldeilis í auðn legið næstumliðin 3 ár, þángað til lafði hjer á byggíngarnefna. [...] Eggversvon var lítil í sjáfarhólma þeim, sem Ásgarðshólmi er kallaður nær Hvítarósi, en nú í nokkur ár alls engin.²¹²

5. KRÖFUSVÆÐI OG RÖKSEMDIR

5.1. Almennt

Af hálfu íslenska ríkisins er byggt á því að allar eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru á svæði sem afmarkast annars vegar af stórstraumsfjöruborði meginlandsins og hins vegar af ytri mörkum landhelginnar á þeim hluta svæðis 12 sem fellur innan hluta G, Vesturland utan Breiðafjarðar, teljist þjóðlenda í skilningi 1. og 2. gr. laga nr. 58/1998. Tekur krafa ríkisins til allra nafngreindra og að öðru leyti tilgreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga sem taldar eru í kafla 5.2 og allra annarra ónafngreindra og ótilgreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga, sbr. kafli 5.3. Í kafla 5.4 eru taldar þær eyjar, sker og landfræðilegar einingar sem krafa ríkisins tekur ekki til.

Byggt er á því að þær eyjar, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem krafa ríkisins tekur til, sbr. kaflar 5.2 og 5.3, hafi verið utan landnáms, nema annað sé tekið sérstaklega fram. Af frásögnum

²⁰⁹ Sögufélag, Örnefnastofnun Íslands, Guðrún Ása Grímsdóttir og Björk Ingimundardóttir, 2005. Mýra- og Borgarfjarðarsýslur: Sýslu- og sóknalýsingar hins íslenska bókmenntafélags 1839-1873, bls. 226

²¹⁰ Landamerkjabók Borgarfjarðar- og Mýrasýslu 1922-1923, bls. 237

²¹¹ Ferðafélag Íslands, Jón Helgason, 1950, Árbók: Borgarfjarðarsýsla sunnan Skarðsheiðar, bls. 85-86

²¹² Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalín, Borgarfjarðarsýsla (IV. bindi), bls. 179.

Landnámu er einstakra kröfusvæða ýmist ekki getið eða getið án þess að unnt sé að ráða hvort þar hafi menn hafið búsetu eða einungis farið þar um. Af frásögnum Landnámu verður því ekki ráðið að landnám hafi náð til kröfusvæðanna. Verða því engar afdráttarlausar ályktanir dregnar af þeim lýsingum um stofnun beins eignarréttar yfir svæðunum í öndverðu. Verði talið að svæðin kunni að hafa verið numin í heild eða að hluta er á því byggt að það hafi verið til takmarkaðra nota, eða þá hitt, að beinn eignarréttur, sem þannig kann að hafa stofnast í öndverðu, hafi fallið niður og svæðin síðar verið tekin til takmarkaðra nota annarra.

Á því er einnig byggt að af fyrirliggjandi heimildum, sbr. kafli 4 hér að framan, verði ekki ráðið að stofnast hafi til beins eignarréttar að kröfusvæðunum með öðrum hætti. Af fyrirliggjandi heimildum verður ekki annað ráðið en að að því marki sem kröfusvæðin hafa verið nýtt þá hafa þau eingöngu verið nýtt með takmörkuðum hætti eða til nýtingar á tilteknum hlunnindum, í flestum tilvikum til beitar, fuglaveiði og eggjatöku. Þrátt fyrir að heimildir bendi til þess í einhverjum tilvikum að tilteknar jarðir eða tilteknir aðilar hafi kallað til réttinda á einstökum kröfusvæðum, þá benda þær heimildir ekki til þess að slíkt tilkall hafi eða geti grundvallast á beinum eignarrétti, auk þess sem óljóst er hvernig viðkomandi jarðir eða aðilar voru tilkomnar að þeim réttindum.

Þá er á því byggt að landfræðilegar aðstæður bendi sérstaklega til þess að ekki hafi stofnast til beins eignarréttar að kröfusvæðunum. Um er að ræða eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem hafa ekki verið og eru ekki vel fallnar til búsetu, þrátt fyrir að eftir atvikum hafi verið unnt að hafa af þeim ýmsar nytjar. Að því marki sem heimildir benda til þess að búseta hafi verið á kröfusvæðunum virðist hafa verið um að ræða takmarkaðar og stopular tilraunir þar að lútandi.

Vísast hér að öðru leyti til 4. kafla kröfulýsingar þessarar, þar sem teknar hafa verið saman fyrirliggjandi heimildir um hvert svæði.

Tekið skal fram að kröfulýsing þessi byggist á þeim heimildum sem liggja fyrir við gerð kröfulýsingarinnar og ber því ekki að líta svo á að um sé að ræða tæmandi umfjöllun eða rökstuðning fyrir kröfugerð íslenska ríkisins.

Að öðru leyti er vísað til almennra sjónarmiða sem gilda í þjóðlendumálum, dómafordæma Hæstaréttar Íslands og Landsréttar, eftir því sem við á, sem og til almennra niðurstaða óbyggðanefndar, með viðaukum, sem birtar eru á heimasíðu nefndarinnar.

5.2. Nafngreind svæði innan kröfu íslenska ríkisins

Af hálfu íslenska ríkisins er þess krafist að eftirfarandi nafngreindar og að öðru leyti tilgreindar eyjur, sker og aðrar landfræðilegar einingar sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru á svæði sem afmarkast annars vegar af stórstraumsfjörubordi meginlandsins og hins vegar af ytri mörkum landhelginnar á þeim hluta svæðis 12 sem fellur innan hluta G, Vesturland utan Breiðafjarðar, teljist þjóðlenda í skilningi 1. og 2. gr. laga nr. 58/1998:

1. Hvalseyjar; Húsey, Kjaransey, Sandey, Þernuklettur, Skáley, Hópey, Búðarey, Skarfasker, Stóri-hólmi og Litlihólmi
2. Skutulsey
3. Lambeyjar, Æðasker, Selsker, Hellnasker, Sáta
4. Hrótey
5. Skarfasker

6. Selsker
7. Bótarsker
8. Geldingaey
9. Knarrarnes
10. Suðurbúðarey
11. Tangey
12. Skorreyjar
13. Sandey
14. Þórisey
15. Mjóey
16. Vesturbúðarey
17. Kögunarhólsey
18. Krosseyjar tvær
19. Breiðafit
20. Litlafit
21. Strákar
22. Kjaransey
23. Hjallhólmar
24. Fitjanes
25. Fitjanesþúfa
26. Langhólmi
27. Kringluhólmi
28. Enghólmi
29. Steðji
30. Klefi
31. Skjaldarhólmi
32. Hólsey
33. Kerlingarhólmi
34. Þurrstaðahólmi
35. Vogalækjarey
36. Helluneshólmi
37. Nauthólmsker
38. Sýkisholtssker
39. Tangey
40. Skorreyjar
41. Þormóðssker
42. Rauðasker

43. Granhólmi
44. Brákarpollur
45. Grjótey
46. Þurstaðaeý
47. Borgareyjar tvær
48. Rauðaneseyjar tvær
49. Skorrholtshólmi
50. Bakkahólmi
51. Melahólmi
52. Belgholtshólmi
53. Lánghólmi
54. Langasker
55. Leiráreyja / Akurey
56. Ásgarðshólmi
57. Einarsnesey
58. Brákarey
59. Elliðaeý
60. Lambeyjar
61. Skáley
62. Effersey
63. Suðureyjar
64. Kópaláturseyjar.
65. Hóley
66. Hrótey
67. Stórey
68. Stórabrákarey
69. Litlabrákarey
70. Brákarsker
71. Þurrstaðahólmi
72. Verpið
73. Æðasker
74. Árhólmar tveir
75. Kolbeinsey
76. Miðfjarðarsker
77. Lambastaðaeý
78. Skoreyjar
79. Breiðasker

80. Mjóasker
81. Sigurðarklettur
82. Sauðsker
83. Blindsker
84. Sundflaga
85. Andrésarflaga
86. Hnokki
87. Byrða
88. Arnarhólmi
89. Geldingaklakkur
90. Þórirseyjarhólmi
91. Hjalley
92. Hjalleyjarhólmi
93. Hrísey
94. Arney
95. Arneyjarhólmi
96. Drangey
97. Skjótey
98. Gerðgey
99. Innstaey
100. Kálfey
101. Hvítaneshólmar
102. Langasker
103. Hausker
104. Ytri-Hólmur
105. Suðurflös
106. Þjótur
107. Vesturflös
108. Sölvasker
109. Þyrilsey
110. Geirs- eður Hörðarhólmi
111. Geirhólmur
112. Þrætusker
113. Þríklakkar
114. Manndrápsklakkur
115. Stóriklakkur
116. Hádegissker

117. Bjarteyjarsandshólmi
118. Hrafnabjargarhólmi
119. Hólmur innri og ytri
120. Landhólmi
121. Vörðhólmi
122. Ásssker
123. Klofningur
124. Ytri- og Innriflesjur
125. Klakkur
126. Melhali
127. Hleinin
128. Brúnkona
129. Landhólmi
130. Thómasarflaga
131. Baugsker
132. Gróusker
133. Bæjarsker
134. Lambastaðaflaga
135. Miðfjarðarsker
136. Skarfasker
137. Runkatangi
138. Kotatangi
139. Klofningur
140. Flesjur
141. Selkollur
142. Skipaneshólmi
143. Grjóteyrarklakkur
144. Hvanneyrarklakkur

5.3. Ónafngreind svæði innan kröfu íslenska ríkisins

Af hálfu íslenska ríkisins er áréttað að auk framangreindra nafn- og tilgreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga ofansjávar tekur krafa ríkisins jafnframt til allra annarra ónafngreindra og ótilgreindra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga sem eru ofansjávar á stórstraumsfjöru á svæði sem afmarkast annars vegar af stórstraumsfjöruborði meginlandsins og hins vegar af ytri mörkum landhelginnar á þeim hluta svæðis 12 sem fellur innan hluta G, Vesturland utan Breiðafjarðar. Fyrir liggur að um slík svæði er að ræða, en að um þau er ekki fjallað í heimildum og þau ekki merkt á kort, þannig að unnt sé að nafngreina eða tilgreina þau með öðrum skýrum hætti.

Tekið er fram að áskilinn er réttur til að bæta eyjum, skerjum og öðrum landfræðilegum einingum inn í kafla 5.2 kröfulýsingar þessarar um nafngreind og að öðru leyti tilgreind svæði, eftir því sem heimildaöflun og rannsóknarvinnu vindur fram undir rekstri málsins. Af hálfu ríkisins er litið svo á að í slíku muni ekki felast aukning á kröfum ríkisins, heldur að svæði séu færð úr kafla 5.3 um ónafngreind svæði í kafla 5.2 um nafngreind svæði.

5.4. Utan Þjóðlendukröfu íslenska ríkisins

Þjóðlendukrafa íslenska ríkisins tekur ekki til Hjörseyjar. Er í því sambandi meðal annars litið til þess að um er að ræða eyju sem var í byggð í meira en 20 ár frá gildistöku laga nr. 46/1905 um hefð. Tekið er fram að hér er aðeins átt við meginland ofangreindra eyjunnar. Þjóðlendukrafa ríkisins nær hins vegar til allra eyja, skerja og annarra landfræðilegra eininga ofansjávar á stórstraumsfjöru umhverfis eyjuna, þrátt fyrir að slíkar landfræðilegar einingar kunni í einhverjum heimildum að teljast tilheyra eyjunni eða vera hluti hennar. Sjá að öðru leyti kafla 5.2 og 5.3 kröfulýsingar þessarar.

6. ÁSKILNAÐUR OG FYRIRVARI

Áskilinn er réttur til að koma að frekari sjónarmiðum og röksemdum fyrir þjóðlendukröfum á síðari stigum málsmeðferðar fyrir óbyggðanefnd, eftir atvikum með því að færa þjóðlendukröfur inn á kröfukort, svo og til að gera breytingar á kröfulínunum þar sem það á við. Þá er áskilinn réttur til að leggja fram ný sönnunargögn, eftir því sem tilefni gefst til. Ennfremur er áskilinn réttur til að leiða fram vitni við aðalmeðferð. Sérstakur fyrirvari er gerður vegna einstakra landamerkjálýsinga sem talið er af hálfu íslenska ríkisins í kröfugerð, að séu í samræmi við þjóðlendukröfulínur, ef í ljós kemur að svo reynist ekki vera.

Reykjavík, 2. febrúar 2024,
f.h. fjármála- og efnahagsráðherra vegna íslenska ríkisins,

Edda Andradóttir

Edda Björk Andradóttir, lögmaður

Óbyggðanefnd
Borgartúni 29
105 Reykjavík